

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Humanitaarteaduste valdkond

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja õppekava

Liina Tamme

VISUAAL- JA HELIKULTUURI MOODULI ÕPETAJATE HOIAKUD

KUTSEHARIDUSE REFORMI RAKENDUMISEL

Magistritöö

Juhendaja: Piret Viirpalu, PhD, kunstiõpetuse ja metoodika nooremlektor

Viljandi 2026

Resümee

2024. aastal alanud kutsehariduse reformi käigus lisati üldhariduse moodulite hulka visuaal- ja helikultuuri moodul. Kuna puudus ülevaade õpetajate valmisolekust selle ressursimahuka ja multimodaalse mooduli rakendamiseks, oli vajalik kaardistada õpetajate hoiakuid mooduli õpetamise kohta. Uurimus põhines viie pilootkooli kutseõpetajate poolstruktureeritud intervjuudel ning andmeid analüüsiti kvalitatiivse sisuanalüüsi abil. Tulemused näitasid, et õpetajad mõtestavad moodulit eelkõige kultuurilise silmaringi laiendajana.

Õpetamispraktikates rõhutati kogemuslikkust, multimodaalset tähendusloomet, loovtegevusi ja digivahendite kasutamist. Valmisolekut hinnati üldiselt kõrgeks, kuid ebakindlust tekitasid õppijate heterogeensus ja motivatsioon, mooduli maht ning piiratud ressursid. Uuringu põhijäreldus on, et õpetajad on motiveeritud moodulit õpetama, kuid vajavad selleks süsteemsemat tuge, sealhulgas kutseõppe kontekstile kohandatud õppematerjale, rahastust õppekäikude pakkumiseks ning aega lõimingu ja metoodilise arendustöö planeerimiseks.

Võtmesõnad: Kutsehariduse reform; õpetajate hoiakud; multimodaalne õppimine; õppekava rakendamine; visuaal-ja helikultuuri moodul.

Abstract

As part of the 2024 vocational education reform, a visual and audio culture module was added to the general education curriculum. This study examined teachers' readiness to teach this resource-intensive and multimodal module, drawing on semi-structured interviews with vocational teachers from five pilot schools. Using qualitative content analysis, teachers viewed the module primarily as a way to broaden students' cultural horizons and highlighted experiential learning, multimodal meaning-making, creative tasks and digital tools. While overall readiness was high, concerns centred on learner heterogeneity, motivation, module scope and limited resources. The study concludes that teachers are motivated to implement the module but require more systematic support, including suitable materials, financial support for study visits and time for planning integration and methodological development.

Keywords: vocational education reform; teacher attitudes; multimodal learning; curriculum implementation; visual and audio culture module.

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. TEOREETILINE TAUST	5
1.1 Muutused haridussüsteemis ja kutsehariduse reform	5
1.2 Visuaal-ja helikultuuri moodul reformi kontekstis	8
1.3 Multimodaalne ja loovuspõhine õpikäsitlus	9
1.4 Õpetajate hoiakud ja valmisolek muutusteks	11
2. METOODIKA	13
2.1 Valim	14
2.2 Andmekogumine	16
2.3 Andmeanalüüs	17
3. TULEMUSED	20
3.1 Õpetajate arusaamad heli- ja visuaalkultuuri mooduli eesmärkidest, rollist ja sisust	20
3.2 Õpetamisviisid ja multimodaalne tähendusloome õpetajate praktikas	22
3.3 Õpetajate hoiakud ja valmisolek mooduli rakendamiseks	23
4. ARUTELU	30
Tänuavaldus	32
Autorsuse kinnitus	32
Kasutatud kirjandus	33
Lisa 1. Intervjuu küsimustik	
Lisa 2. Haridus-ja Teadusministeeriumi poolt koostatud juhendmaterjal visuaal-ja helikultuuri mooduli rakenduskava koostamiseks	
Lisa 3. Riikliku õppekava kohustuslike üldharidusõpingute moodulite kirjeldused. Moodul nr 8. Visuaal-ja helikultuur	
Lisa 4. Visuaal-ja helikultuuri mooduli rakenduskava	

Sissejuhatus

Haridussüsteem on viimastel kümnenditel kiiresti muutunud. Õpetajate roll ei piirdu enam ainult teadmiste edastamisega, neilt oodatakse oskust toetada õpilaste loovust, kriitilist mõtlemist, meeskonnatööd ja digipädevusi (Hargreaves, 2000; OECD, 2018). See tähendab sageli vajadust õpetada viisil, mida õpetajad ise õppides ei kogenud, mis võib põhjustada ebakindlust ja stressi (Anghelache jt, 2011; Hargreaves, 2000). Sellised muutused seavad haridussüsteemile laiemad ootused ning on toonud kaasa vajaduse uuendada ka kutsehariduse korraldust.

Haridus- ja Teadusministeeriumi andmetel on üheks strateegiliseks eesmärgiks suurendada keskhariduse omandamist, aastaks 2035 peaks vähemalt 90% noortest vanuses 20–24 omama keskharidust (HTM, 2025). Praegust olukorda iseloomustab asjaolu, et ligi 1400 noort aastas katkestavad õpingud põhikooli järgselt. Eestis on Haridus- ja Teadusministeeriumi juhtimisel rakendumas ulatuslik kutsehariduse reform, mille keskmes on soov muuta kutsekeskharidus kvaliteetsemaks ja atraktiivseks ning võrdväärseks alternatiiviks gümnaasiumiharidusele (HTM, 2025). Reformi väljatöötamise käigus töötati Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel välja uued õppekava struktuurid, moodulite kirjeldused ja juhendmaterjalid.

Reformi ettevalmistamisel osalesid koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga viis pilootkooli: Järvamaa Rakenduslik Kolledž, Tartu Rakenduslik Kolledž, Tallinna Majanduskool, Võrumaa Haridus- ja Tehnoloogiakeskus ning Tallinna Polütehnikum. Need koolid alustasid üleminekut nelja-aastasele õppele varasemalt kui teised kutseõppeasutused ning pidid seetõttu välja töötama moodulitest koosnevad rakenduskavad enne üleriigilist kasutuselevõttu. Üldhariduse moodulite hulka lisati visuaal- ja helikultuuri nimeline moodul, mille eesmärk on arendada õppijate multimeedia kirjaoskust, visuaalset väljendusoskust ning digitehnoloogiate kasutamisoskust (HTM, 2025). Mooduli eripära seisneb selles, et see ühendab kaks omavahel seotud, kuid sisuliselt laiapõhjalist kultuurivaldkonda- helikultuuri ja visuaalkultuuri.

Käesoleva uuringu käigus tehtud intervjuude ning pilootkoolide rakenduskavade analüüsist ilmneb, et mooduli õpetamisel nähakse õpetajate põhitööriistana digivahendeid, mis võimaldavad õppijatel luua, kombineerida ja analüüsida heli- ja visuaalseid väljendusvorme multimodaalse tähendusloome osana. Selline lähenemine eeldab õpetajalt nii tehnilist pädevust kui ka oskust lõimida digivahendeid pedagoogiliselt mõtestatud viisil, sest tehnoloogia, sisu ja õpetamisviiside ühendamine on keerukas ning nõuab erialast teadlikkust

(Adipat jt, 2022). Seega kerkib esile vajadus mõista tegureid, mis kujundavad õpetajate võimalusi moodulit sisukalt ja tõhusalt õpetada.

Mooduli edukas rakendamine sõltub suuresti õpetajate valmisolekust, hoiakutest ja pädevustest. Samal ajal tuleb arvestada, et õpetajate hoiakud kujunevad varasemate kogemuste, teadmiste ja töötingimuste põhjal (Anghelache jt, 2011). Visuaal- ja helikultuuri moodul on ressursimahukas, kuna selle tõhus õpetamine eeldab tehnilisi vahendeid, visuaalseid materjale ning võimalusi praktiliste tegevuste läbiviimiseks. Nende puudumine võib vähendada õpetamise tõhusust ja õpilaste kaasatust. Ilma süsteemse toetuseta ei pruugi moodul rakendada oma täies potentsiaalis, mis mõjutab õppekava atraktiivsust ja kvaliteeti.

Nii õpetaja individuaalsed kui ka organisatsioonilised tegurid mõjutavad pedagoogiliste uuenduste elluviimist. Õpetaja hoiakud ja valmisolek muutusteks olenevad motivatsioonist, uskumustest ja enesetõhususe astmest. Sellised tegurid toetavad mõtet, et kõige tõhusam muutus õpetaja professionaalses arengus toimub kui õpetajaid kaasatakse muudatuste protsessidesse. Õpetaja usk oma võimesse uusi praktikaid edukalt rakendada, mängib hoiakute kujunemisel olulist rolli (Silina-Jasjukevica jt, 2025). Õpetajate hoiakuid ja valmisolekut ei saa aga käsitleda lahus laiematest muutustest haridussüsteemis, mis kujundavad nende töötingimusi ja ootusi.

1. TEOREETILINE TAUST

1.1 Muutused haridussüsteemis ja kutsehariduse reform

Töömaailma kiire muutumine, millele on omane uute tööliikide ja rollide tekkimine, on pannud haridusasutused otsima viise, kuidas koolitada oma õpilasi nende muutuvate väljakutsete jaoks. Mitmed uurijad ja Eesti hariduspoliitika dokumendid (Farran jt, 2024; HTM, 2020) rõhutavad, et sellises olukorras on väga oluline õpilaste elukestva õpiharjumuse kujundamine ja üldpädevuste arendamine, mis aitab õppijatel kohaneda muutuva tööturu nõudmistega. Kutsehariduse 2025. aasta reform käsitleb üldpädevuste arendamist ühe keskse eesmärgina, rõhutades, et kutsehariduses ei piisa enam üksnes erialaste oskuste õpetamisest, vaid oluline on õppija terviklik areng (HTM, 2025). Erinevad pädevused nagu eneseregulatsioon ja õpipädevus toetavad noori olukordades, kus tuleb muutuvate töörollide tõttu ümber õppida või end täiendada, aidates neil tööturul paremini toime tulla (HTM, 2025; Vapper, 2013).

Õppesisu ning taseme tõstmine nõudis reforme, et pakkuda kutseõppeasutuste õpilastele paremaid võimalusi õpingute jätkamiseks kõrgkoolis ning muuta kutseharidus noortele atraktiivsemaks gümnaasiumi kõrval. Reformi käigus uuendati kõiki kutsekeskhariduse õppekavasid ning loodi mitmeid uusi. 2025/26. õppeaasta sügisel avati vastuvõtt 13-le uuele õppekavale, kuid reformi käigus on kokku loodud ja uuendatud üle 30 õppekava ning 2026/27. õppeaastal toimub juba vastuvõtt üksnes uutele kutsekeskhariduse õppekavadele. Õppeaeg pikeneb senisega võrreldes poole kuni pooleteise aasta võrra. Uued õppekavad on koostöös ettevõtete, kutse- ja erialaliitude ning haridusasutustega välja töötatud, et tagada nende vastavus tööturu vajadustele ja muuta kutseharidus konkurentsivõimelisemaks (HTM, 2025).

Reformi käigus ei muutu ainult õppekavade sisu ja struktuur, vaid muutub suures osas ka õpetaja töö. Kutsestandardi kohaselt, mis kehtestati 2025. aasta sügisel, on õpetaja peamine eesmärk toetada ja suunata õppijate mitmekülgset arengut. Seda läbi individuaalse lähenemise, kaasava keskkonna loomise ja üldpädevuste arendamise (Kutsekoda, 2025). Õpetajatelt oodatakse uute tehnoloogiate ja õppemetoodikate aktiivset õppimist, sest ligipääs digivahenditele ja oskus neid kasutada on õpetajate professionaalse arengu ja haridusinnovatsiooni eeltingimus (OECD, 2020). Lisaks on kutsekoolide õpetajatel kahekordne roll: nad tegutsevad ühtaegu nii praktikutena kui ka teadmiste vahendajatena, olles kursis valdkonna teaduslike arengutega ning rakendades neid teadlikult õppetöös (Silin-Jasjukevica jt, 2025).

Ometi ei mõjuta õpetaja rolli ainult õppesisu ja metoodika, vaid ka õppijate vajadused ja heaolu. Kutseõppeasutuste õppurite vaimsele tervisele on pööratud järjest rohkem tähelepanu. Uuringud on näidanud, et nad puutuvad õppetöö käigus sagedamini kokku väljakutsetega, mida üldhariduskoolide õpilased kogevad harvemini, näiteks ebastabiilsete elutingimuste ja õppekoormusest tuleneva pingega. Lähtuvalt sellest on oluline luua toetav koolikultuur, mis põhineb avatud suhtlemisel, usaldusel ja koostööl, toetab üldpädevuste arengut, vähendab psühholoogilist pinget ning loob keskkonna, kus õppijad saavad edukalt areneda nii akadeemiliselt kui ka isiklikult. Seega on reformi edukus tihedalt seotud sellega, kuidas koolid ja õpetajad suudavad kujundada toetava ja turvalise õpikeskkonna (Bentsalo jt, 2025).

Kutseõpetajad erinevatest riikidest on tunnistanud, et töö on muutumas järjest pingelisemaks, ühiskondlikud ootused on märgatavalt kasvanud ja laienenud. Õpetajatele on omistatud uusi rolle, nagu juhendaja, mentor, nõustaja, täiskasvanute koolitaja ja mõnel juhul isegi „vanemate asendaja“ või „sotsiaaltöötaja“. Lisaks on märkimisväärselt kasvanud nõue

suurema suhtluse ja koostöö järele kolleegide ja kogukondadega. Mõnes riigis seisavad kutseõpetajad silmitsi üha laieneva õpi-, sotsiaalsete ja käitumisprobleemide spektriga, seetõttu tegelevad õpetajad sageli õpetamise kõrval õpilaste sotsiaalsete, psühholoogiliste ja isiklike probleemidega. Teisalt tajuvad mõned õpetajad vähenenud iseseisvust ja autonoomiat õppetöö planeerimisel, kuna nad peavad järgima hariduspoliitika standardeid ja nõudeid (Sirk jt, 2016).

Sarnased väljakutsed on nähtavad ka Eesti kutsehariduses, kus õpetajaskonna profiil ja töötingimused mõjutavad otseselt reformide elluviimist. Statistikaameti andmetel tegutses 2024/2025. õppeaastal Eestis 32 kutseõppeasutust, kus töötas ligikaudu 2800 kutseõpetajat (Statistikaamet, 2025). Võrreldes üldhariduskoolidega, kus magistriskraadiga õpetajate osakaal ulatub 85 protsendini, on kutsekoolides magistriskraadiga õpetajaid veidi üle poole (Haridussilm, 2025). Seejuures tuleb arvestada, et kutsehariduses on võimalik töötada ka kutseõpetajana tasemel 6, kus õpetaja on oma eriala spetsialist ning on omandanud pedagoogilised pädevused täiendkoolituse kaudu. Seetõttu ei peegelda magistriskraadi puudumine kutsekoolides tingimata pedagoogilise pädevuse puudumist, vaid kutsehariduse teistsugust kvalifikatsioonimudelit.

Haridus- ja Teadusministeeriumi tellitud hariduskulude analüüs tõi esile, et kutsehariduse rahastamine on olnud võrreldes teiste haridustasemetega ja riikide praktikatega tagasihoidlikum, mis mõjutab otseselt õppe kvaliteeti ja õpetajate töötingimusi (HTM, 2024). Omakorda näitavad OSKA tööjõuvajaduse prognoosid, et Eesti majanduse jätkusuutlikkuse tagamiseks on vaja suurendada rakendusliku haridusega töötajate osakaalu, sest pelgalt keskharidus ei taga enam konkurentsivõimet tööturul (Rosenblad jt, 2023).

Eesti reformi saab mõtestada ka rahvusvahelises võrdluses. Saksamaa dualõppe mudel näitab, kuidas tööandjate aktiivne panus praktikakohtade, koolituste ja rahalise toetuse näol tagab lõpetajate kõrge tööhõive (Kiviste, 2025). Soome 2018. aasta kutseharidusreform rõhutab individuaalseid õpiteid, eelõppe tunnustamist ja tulemuspõhist rahastust, mis toetab õppija autonoomiat ja enesetõhusust (Omnia, 2021). Mõlemad näited kinnitavad, et kutsehariduse kvaliteet sõltub õpetaja professionaalsest autonoomiast, tööandjate kaasatusest ja paindlikest õppeedest. Eesti reform püüab neid elemente kombineerida, sidudes rahvusvahelised põhimõtted kohalike vajadustega ning kujundades uued õppevaldkonnad ja moodulid.

Üheks uuenduste praktiliseks väljundiks oli visuaal- ja helikultuuri mooduli väljatöötamine. Koolidele eeskujuks loodud juhendmaterjali koostamine toimus koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumi, valdkonna ekspertide ja kutseõppeasutuste õpetajatega,

lähtudes vabatahtlikkuse põhimõttest (Seer, 2025). Töörühma eesmärk oli luua moodul, mis toetaks õppija kultuurilist teadlikkust, loovust, digipädevust ja eneseväljendusoskust ning oleks rakendatav erineva profiiliga kutseõppeasutuses. Mooduli ülesehitus on paindlik: kohustuslikud on õpiväljundid ja maht, kuid koolidel on vabadus valida rõhuasetused, teemade järjestus ja metoodika (HTM, 2025).

Mooduli sisu on jaotatud kolme põhivaldkonda: visuaal- ja helikeskkonna analüüs, kultuurilise silmaringi avardamine ning loov eneseväljendus. Need valdkonnad toetavad Euroopa Liidu võtmepädevuste raamistikus kirjeldatud kultuuriteadlikkuse, digipädevuse, suhtluspädevuse ja enesemääratluspädevuse kujunemist (Euroopa Liit, 2019). Loovprojektid, multimeedia, digitehnoloogiad ja kultuurinähtuste analüüs loovad õppijale võimaluse mõtestada oma kogemusi ning väljendada identiteeti kunstiliste ja tehnoloogiliste vahendite kaudu.

Visuaal-ja helikultuuri juhendmaterjal ühendab sisuliselt riiklikud eesmärgid, valdkonna ekspertide teadmised ja koolide vajadused, pakkudes õppijale terviklikku ja mitmekülgset õpikogemust, mis toetab nii kultuurilist teadlikkust kui ka loovat ja digipädevat eneseväljendust. Ideaalis eeldab see aga märkimisväärseid ressursse nagu tehnilisi vahendeid, loovat keskkonda ja metoodilist tuge, mille puudumine seab koolidele ja õpetajatele reaalseid piiranguid.

1.2 Visuaal-ja helikultuuri moodul reformi kontekstis

Läbi heli- ja visuaalloomingu on võimalik edasi anda tähendusi, kogemusi ja emotsioone (Jewitt, 2009; Kress, 2010). Küsimus, kuidas sellist mitmekihilist tähendusloomet õpetada, on ühtaegu pedagoogiline, aga ka kultuuriteoreetiline katsumus. Digitehnoloogiad ja interneti avarused mõjutavad suuresti noorte identiteedi kujunemist ja pakuvad võimalusi kommunikatsiooniks ning sotsio-tehnoloogiliseks õppeks, mille kaudu noored loovad ja tõlgendavad tähendusi oma kogemuste, suhete ja kultuurilise keskkonna kohta. Pedagoogilisest vaatenurgast tõstatub siinkohal probleem, kuidas toetada õppijaid keskkonnas, kus tähendusloome toimub üha enam väljaspool kooli, igapäevastes digipraktikates, mida täiskasvanud sageli ei näe ega mõista? See seab õpetamisele väljakutse luua õpikeskkond, mis arvestab noorte multimodaalse ja digitaalse kultuuriruumi keerukusega ning toetab nende võimet selles teadlikult ja loovalt tegutseda (Livingstone jt, 2024).

Magistritöö käigus tehtud kutseõppeasutuste rakenduskavade sisuanalüüs, mida täiendavad intervjuud õpetajatega, näitab, et visuaal- ja helikultuuri moodulit tõlgendatakse

õppetöö kavandamisel valdavalt digipõhiselt. Kuigi riiklikus mooduli juhendmaterjalis ei ole digivahendite kasutamist otsesõnu nimetatud, on koolide koostatud rakenduskavades digitehnoloogiad läbivalt esil. Rakenduskavades kirjeldatakse õppetegevusi nagu näiteks videote salvestamine ja töötlemine, virtuaalse kogu loomine, plakati kujundamine, multimeedia vahenditega esitluste loomine jne. Samuti sisaldavad rakenduskavad loovtöid ja projektipõhiseid ülesandeid, mille väljundid on sageli digitaalsed. Juhendmaterjal rõhutab omakorda, et õppija peab oskama osaleda digitaalses sisuloomes, sealhulgas tekstide, piltide ja multimeediumide loomisel ja kasutamisel. Seega toetavad nii rakenduskavad kui ka juhendmaterjal arusaama, et mooduli eesmärkide saavutamine eeldab digivahendite kasutamist.

Visuaal- ja helikultuuri mooduli eesmärgid on kooskõlas multimodaalse õppimise, kunsti- ning loovuspõhise õpetamise ja interdistsiplinaarse õppe põhimõtetega. Need raamistikud kannavad kutsehariduse eesmärki kujundada õppijates üldpädevusi, mis aitavad mõista kultuurinähtusi, tõlgendada visuaalseid ja helilisi sõnumeid ning kasutada loovaid väljendusviise nii erialases kui ka igapäevases tegevuses. Visuaal- ja helikultuuri moodul taotleb kriitilise, loova ja teadliku kultuuriosaluse kujundamist. Tähelepanu vajab ka asjaolu, et noorte digikultuurilised praktikad arenevad ja muutuvad kiiresti ning õpetajad ei pruugi selles maailmas noortega sammu pidada. Uuringud näitavad, et õpetajatel on vaja oma teadmisi pidevalt ajakohastada, et mõista õppijate igapäevast meediakasutust ning tuua õppetöösse näiteid, mis haakuvad õppijate kultuurilise kogemusega (Livingstone jt, 2024). Järgnevas peatükis käsitletakse õpikäsitluse põhimõtteid, mis moodustavad mooduli teoreetilise aluse.

1.3 Multimodaalne ja loovuspõhine õpikäsitus

Visuaal- ja helikultuuri mooduli mõtestamiseks on oluline mõista õpikäsitlusi, millele selle ülesehitus ja eesmärgid toetuvad. Multimodaalne ja loovuspõhine õpikäsitus lähtub arusaamast, et õppija tegutseb aktiivse tähenduste loojana, kelle identiteet, kogemused ja valikud kujundavad õppeprotsessi sisu ja suuna. Multimodaalse õppimise teooria järgi luuakse tähendusi alati mitme modaalsuse koostoimes. Erinevad meediumid, nagu keel, visuaal, heli, žestikulatsioon, ruum, materjalid, tehnoloogia pakuvad õppijale võimalusi tähenduse loomiseks ning kujundavad seda, kuidas õpilane mõtleb, tajub ja väljendab oma arusaamu. Seetõttu peab õpetamine toetama õppija võimet neid kanaleid teadlikult kasutada ja tõlgendada (Jewitt, 2009; Kress, 2010).

Multimodaalsuse teooria eeldab, et õppija suudab eri modaalsusi teadlikult kombineerida, kuid uuringud on näidanud, et kõik õppijad ei pruugi olla võimelised keeruka multimodaalse info vahel seoseid looma ilma õpetaja teadliku ja sihipärase juhendamiseteta. See tähendab, et multimodaalsus ei ole iseenesest õppimist toetav, vaid nõuab metoodiliselt läbimõeldud juhendamist (Bezemer jt, 2016).

Loovuspõhises õppes on keskne õppija agentsus, õppija teeb ise valikuid, katsetab, loob ja tõlgendab, mitte ei täida üksnes õpetaja juhiseid. Projektõpe, probleemipõhine õpe, visuaalne ja heliline analüüs ning loovad ülesanded toetavad uurimist, katsetamist ja refleksiooni (Eisner, 2003). Digivahendid laiendavad väljendus- ja tõlgendusvõimalusi ning kujundavad seda, milliseid tähendusloome strateegiaid õppija kasutab.

Visuaal- ja helikultuuri mooduli kontekstis eeldab multimodaalne ja loovuspõhine õpe õpetajalt digipädevust, mis hõlmab info leidmist, tõlgendamist, õpikeskkondade ja õppematerjalide loomist ning nende jagamist eri meediumites. Digimeedia ja liitreaalsusel (AR) põhinevate vahendite kasutamine eeldab võimet hallata mitut tähendusloome kanalit korraga, kuid uuringud osutavad, et õpetajate digipädevus on sageli ebaühtlane ning mõjutatud tehnoloogiaärevusest, traditsioonilistest õpetamisharjumustest ja piiratud koolipoolsest toest (Sukmawati jt, 2022). Visuaal- ja helikultuuri mooduli õpetamine eeldab võimet lõimida tehnoloogilisi, pedagoogilisi ja sisulisi teadmisi.

Tehnoloogilis-pedagoogilis-sisuline teadmine (TPACK) kirjeldab seda kui situatiivset pädevust, mis võimaldab valida digivahendeid viisil, mis toetab loovust ja tähendusloomet (Adipat jt, 2023). TPACK rõhutab, et tehnoloogia kasutamine ei ole eesmärk omaette, vaid peab toetama õppija mõtestatud tegevust ja loovust.

Loovainete õpetamine toetub arusaamale, et erinevad kunstivaldkonnad jagavad ühiseid mõisteid ja struktuure, mille kaudu kujuneb õppija võime luua ja mõtestada multimodaalseid tähendusi. Loovained on oma olemuselt interdistsiplinaarsed, ühendades elemente muusikast, visuaalkunstist, tantsust, teatrist ja filmist. Just seetõttu on koolihariduses vajalik nende teadlik ja sisuline lõimimine. Loovainete integreeritud didaktika uuringud kinnitavad, et kultuuriloomet ühendavad ühised loomeprotsessi elemendid nagu kontseptsioon, narratiiv, kompositsioon ja rütm, mis toimivad loomulike integratsioonisõlmedena ning toetavad multimodaalse tähendusloome kujunemist (Mõistlik-Tamm jt, 2024).

Interdistsiplinaarne õpe on multimodaalse ja loovuspõhise õpikäsitluse loomulik osa. Interdistsiplinaarne õpe aitab ületada traditsioonilisi ainepiire ja kujundada õpikeskkonna, kus eri kunstivaldkonnad ja tehnoloogiad põimuvad terviklikuks kultuuriruumiks. Samas eeldab

see õpetajalt laiapõhjalisi teadmisi ja tihedat koostööd kolleegidega, mis võib kutseõppeasutuses olla ajaliselt ja ressursiliselt piiratud (Drake jt, 2020).

Kunstipõhise pedagoogika lisamine õppetegevustesse võib olla ajamahukas ning sõltub õpetaja kunstialasest pädevusest. Kui õpetajal puudub kindlus kunstipõhiste õppetegevuste kavandamises ja juhendamises, võib see piirata õppijatele pakutavate tegevuste mitmekesisust (Eisner, 2003). Lisaks eeldab kunstipõhine õpe sobivat füüsilist keskkonda, näiteks loovat ruumi, materjale, tehnilisi vahendeid ja sageli ka spetsialiseeritud stuudiot või muusikaklassi. Uuringud on näidanud, et kunstipõhise õppe kvaliteet sõltub otseselt sellest, kas koolil on ressursid pakkuda õppijatele katsetamiseks vajalikke vahendeid ja tingimusi (Hetland jt, 2007). Kunstipõhine õppimine rõhutab kogemuslikkust, loovust ja uurivat lähenemist. Esteetiline kogemus, kujutlusvõime ja loov katsetamine on keskse tähtsusega, sest need võimaldavad õppijal mõtestada visuaal- ja helikultuuri viisil, mida verbaalne keel üksi ei võimalda. Uuringud näitavad, et visuaalsed ja helilised õppematerjalid, nagu kunstiteosed, fotod, videod, filmikatked või muusikanäited, liikumis- ja etenduslikud tegevused, aitavad õppijatel luua seoseid ajalooliste näidete ja tänapäevaste kogemuste vahel ning toetavad teoreetilise sisu mõtestamist ja omandamist (Eisner, 2003; Hunter jt, 2023).

Multimodaalne ja loovuspõhine õpetamine eeldab seega, et õpetaja kujundab õpikeskkonna, kus tehnoloogia, eri ainevaldkonnad ja õppija kogemus toimivad tervikuna. Selline lähenemine toetab õppija loovust, kriitilist mõtlemist ja iseseisvat tähendusloomet, mis on visuaal- ja helikultuuri mooduli keskne eesmärk. Kuna selline õpikäsitus eeldab õpetajalt uusi oskusi ja mõtteviise, on oluline mõista tegureid, mis kujundavad nende valmisolekut muutustega kohaneda.

1.4 Õpetajate hoiakud ja valmisolek muutusteks

Koolikultuuri ümberkujundamine ja õppetöö reformimine on pingutust nõudev protsess, milles pearolli mängivad uuenduste elluviijad ehk õpetajad. Niivõrd ulatuslikud muutused nõuavad õpetajatelt tugevaid pedagoogilisi oskusi ja valmisolekut õppetöö ajakohastamiseks (Silin-Jasjukevica jt, 2025). Uuringud (Bandura, 1997; Deci & Ryan, 2000) andsid juba aastaid tagasi selguse, et õpetaja tajud enesetõhususest ja motivatsioonist on otsustava tähtsusega nende valmisoleku kujunemisel uusi meetodikaid rakendada.

Edasised uuringud on näidanud, et õpetaja usk enda võimetesse tööülesannetega toime tulla ning sisemine soov õppida ja areneda sõltuvad nii individuaalsetest teguritest kui ka sellest, milliseid väärtusi ja eesmärke koolikultuur õpetajatele edastab. Eesmärgiteooria

kohaselt peegeldavad kooli eesmärgid seda, mida organisatsioon tegelikult väärtustab. Õppimisele suunatud eesmärgid toetavad adaptiivseid hoiakuid ja käitumist, sealhulgas sisemist motivatsiooni, püsivust ja positiivseid suhteid, samas kui sooritusele suunatud rõhuasetus võib suurendada stressi ja vähendada valmisolekut panustada. Kuna ka õpetajad tajuvad neid kooli poolt edastatavaid signaale, mõjutavad need otseselt nende tööalaseid kogemusi, sealhulgas enesetõhusust, töörahulolu ja emotsionaalset kurnatust. Töökohal tajutud õiglane kohtlemine on õpetaja jaoks oluline. Koolisisese organisatsioonilise võrdõiguslikkuse teooria toob esile, et kui õpetajad tajuvad, et kooli juhtimine on järjepidev, austav, läbipaistev ja vaba omakasust ning õpetaja panust hinnatakse võrdselt teiste õpetajatega, kujundab see tunde, et juhtimine on õiglane ja usaldusväärne. See omakorda toetab õpetajate motivatsiooni ja valmisolekut panustada (Skaalvik & Skaalvik, 2017; Hoy jt, 2012).

Juhtimisstiile on mitmeid, kuid kooli organisatsioonilised uuringud, mis käsitlevad haridusinnovatsiooni toetamist, toovad esile transformatiivse juhtimisstiili. Tehti kindlaks, et õpetaja positiivne hoiak kujuneb kui koolis on positiivne füüsiline ja sotsiaalne keskkond, õiglane juhtimissüsteem, ning õpetaja autonoomsust ja seeläbi vabadust toetatakse. See loob pinnase, kus õpetaja tunneb ennast väärtuslikuna ja see omakorda julgustab õpetajat katsetama uusi õpetamisviise. Koolijuhtide käitumine, mõttelaad ja hoiakud võivad motiveerida ja inspireerida organisatsiooni liikmeid. Ehk kooli juhtkonna oluline ülesanne õpetajate hoiakute kujunemisel on mõjutada töötajaid olles neile väärtuspõhine eeskuju, pakkudes neile inspiratsiooni ja motivatsiooni, soodustades intellektuaalset stimuleerimist ja arvestades õpetaja kui indiviidiga tema professionaalses arengus. Hidayat ja Patras (2024) uuring näitab, et kooli kui organisatsioonikliima kujundeb nii füüsilisest kui sotsiaalsest keskkonnast, juhtimissüsteemi toimimisest ja õpetajate autonoomiast. Toetavana tajutud keskkond suurendab õpetajate enesetõhusust ja innovatilisest tegutsemist.

Bandura (1997) rõhutab, et õpetaja professionaalsed uskumused suunavad tema otsuseid ja valmisolekut uusi praktikaid rakendada. Sellest oleneb, kuidas õpetaja käitub, klassiruumi juhib ja ise professionaalselt areneb. Näiteks õpetaja valib õpetamisstrateegia uskumuste ja kogemuste põhjal, kas valitud õpetamisviis on tõhus ja töötab. Kui õpetaja usub, et õpilased võivad õppida aktiivse uurimise kaudu, on nad tõenäolisemalt valmis rakendama õppijakeskseid õpetamismeetodeid. Lisaks mõjutavad uskumused seda, kuidas õpetaja erinevatele situatsioonidele klassiruumis reageerib, õpilastesse usub ja panustada soovib, mis mõjutavad otseselt hariduslikke tulemusi (Gagnon, 2023). Õpetajatelt oodatakse positiivset

hoiakut oma töö suhtes ja väga head ennastjuhtivust, et pidevalt täiustada oma töö kvaliteeti kogemuste analüüsimise ja uurimusliku tegevuse kaudu (Hariduse kutsenõukogu, 2025).

Õpetaja varasemad kogemused mitte toimivate õpetamismeetoditega võivad suurendada tema motivatsiooni oma õpetamispraktikaid arendada ja täiustada. Õpetajad, kes usuvad oma võimetusse, käsitlevad raskusi väljakutsetena ning on motiveeritud lahendusi leidma. Nad suudavad pühenduda eesmärkide saavutamisele, on valmis pingutama ning näevad ebaõnnestumisi õppimisvõimalustena, mis omakorda soodustab edule orienteeritud mõtteviisi kujunemist (Gagnon, 2023).

Selline motivatsioon saab kujuneda, kui õpetajal on autonoomsus oma töö üle otsustada ja õpetamisprotsessi juhtida. Motivatsiooni ei saa käsu korras esile kutsuda; see peab lähtuma indiviidi sisemisest ajendist ning seda suunavad entusiasm, inspiratsioon ja teadmised (Fongkanta, 2025). Järgmises peatükis keskendutakse uurimismetoodikale, mille abil analüüsiti visuaal-ja helikultuuri moodulit õpetavate õpetajate arusaamu ja kogemusi reformi rakendumise eel.

2. METOODIKA

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, kuidas visuaal-ja helikultuuri moodulit õpetama asuvad õpetajad mõtestavad mooduli eesmärged ja sisu, milline on nende valmisolek ja hoiakud mooduli õpetamise suhtes ning milliseid toetavaid ja takistavaid tegureid nad rakendumise eel tajuvad. Kvalitatiivsed uurimismeetodid keskenduvad tähenduste, arusaamade ja kogemuste süvitsi uurimisele ning on seetõttu sobivad olukordades, kus uuritakse inimeste subjektiivseid tõlgendusi ja professionaalseid otsustusprotsesse (Creswell & Poth, 2018).

Käesoleva magistritöö eesmärkide saavutamiseks oli seega sobivaim kvalitatiivne lähenemine, sest see võimaldab uurida õpetajate kogemusi ja tõlgendusi nende endi sõnade kaudu ning mõista hoiakute kujunemist terviklikumalt (Patton, 2015).

Andmekogumismeetodina kasutasin poolstruktureeritud intervjuusid. Kõigile osalejatele esitasin samad põhiküsimused ühtses sõnastuses ja järjekorras, kuid vajaduse korral täiendasin neid täpsustavate ja süvendavate lisaküsimustega. Selline lähenemine tagas vastuste võrreldavuse ning võimaldas keskenduda uurimisküsimuste sihipärasele käsitlemisele. Valimisse kaasasin õpetajad, kellel oli otsene kokkupuude visuaal-ja helikultuuri mooduli rakenduskava ettevalmistamise või õpetamisega ning kes omasid uurimisküsimuste seisukohalt asjakohast kogemuslikku teadmist (Rämmer, 2014).

Lähtudes uurimuse eesmärgist, sõnastasin järgmised uurimisküsimused:

- 1) Kuidas visuaal-ja helikultuuri moodulit õpetavad õpetajad mõtestavad mooduli eesmäärke, sisu ja rolli kutsekeskhariduse õppekavas?
- 2) Kuidas suhestuvad õpetajate arusaamad ja senised õpetamispraktikad multimodaalse, kunstipõhise, interdistsiplinaarse ja loovuspõhise õpikäsitlusega, millele moodul teoreetiliselt toetub?
- 3) Millised on õpetajate hoiakud ja valmisolek mooduli rakendamiseks ning milliseid toetavaid ja takistavaid tegureid nad rakendamise eel tajuvad?

2.1 Valim

Eesmärgipärane valim on haridusinnovatsiooni uurimisel sobiv, kuna võimaldab kaasata osalejaid, kes on otseselt seotud uuritava muudatuse või praktikaga ning omavad seetõttu kõige sisukamat ja asjakohasemat teadmist. Kvalitatiivse uurimuse eesmärk on valida osalejad, kes aitavad nähtust kõige paremini mõista (Creswell jt, 2018). Valimisse kaasasin kutseharidusreformi pilootkoolide visuaal-ja helikultuuri õpetajad, kes olid otseselt seotud mooduli rakenduskava ettevalmistamise või õpetamisega. Selline valik tagas, et osalejad omasid uurimisküsimuste seisukohalt kõige olulisemat kogemuslikku teadmist ning suutsid kirjeldada nii mooduli sisu ja eesmäärke kui ka selle rakendamisega seotud ootusi ja väljakutseid.

Valimi suuruse määras kutsehariduse reformi pilootkoolid ja nendes töötavate õpetajate arv. Uuringus osales kokku seitse visuaal-ja helikultuuri õpetajat viiest erinevast pilootkoolist. Kaks neist olid mooduli õpetamist juba alustanud, viis ei olnud veel tunde läbi viinud. Enamik osalejatest omasid pikaajalist kogemust kunsti-, muusika- või visuaalkultuuri valdkonna õpetamisel. Kuus õpetajat olid osalenud ka mooduli rakenduskava koostamises (vt Tabel 1.)

Tabel 1. Valimisse kuulunud õpetajate taust ja töökogemus. Õpetajate nimed on asendatud pseudonüümidega, et tagada osalejate anonüümsus.

Õpetaja	Moodulit juba õpetanud	Osalenud rakenduskava koostamises	Töökogemus valdkonnas
Õpetaja 1, Anu	Ei	Jah	Kaks aastat töötanud kunstiajaloo õpetajana kutseõppeasutuses, haridussüsteemis töötanud ligi 30 aastat. Töötanud pikalt 20+ aastat koolijuhina.
Õpetaja 2, Pille	Ei	Jah	Viisteist aastat töötanud kunsti- ja muusikaajaloo õpetajana kutseõppeasutuses. 24. aastat töötanud muusikaõpetajana põhikoolis. Töötanud haridusministeeriumis.
Õpetaja 3, Tiit	Ei	Ei	Kümme aastat töötanud kunsti- ja muusikaajaloo õpetaja gümnaasiumis. Töötanud koolijuhina.
Õpetaja 4, Rasmus	Jah	Jah	Neli aastat töötanud kunsti- ja muusikaajaloo õpetajana. 20+ aastat töötanud ettevõtjana muusika- ja heliproduktiooniga tegelevates firmades.
Õpetaja 5, Heli	Ei	Jah	Muusikaajaloo õpetaja kutseõppeasutuses, ansamblite- ja näitetruppide juhendaja, eesti keele- ja kirjanduse õpetaja, töökogemuse täpne kestus ja kooliaste ei ole teada.
Õpetaja 6, Õnne	Jah	Jah	Kümme aastat töötanud kunstiajaloo õpetajana kutseõppeasutuses.
Õpetaja 7, Sigrid	Ei	Jah	Töötanud kunstiajaloo õpetajana kutseõppeasutuses, töökogemuse täpne kestvus teadmata.

2.2 Andmekogumine

Kõik osalejad andsid teadliku nõusoleku uurimuses osalemiseks. Tulemuste esitamisel ei avalda osalejate ega koolide nimesid. Uurija ei olnud seotud ühegi pilootkooliga ega mooduli koostamise protsessiga, mistõttu ei esinenud huvide konflikti ja see toetas uurimuse sõltumatust. Uurija varasem kokkupuude haridusvaldkonnaga ja teadlikkus valdkonna väljakutsetest, nagu noorte õpetamisega seotud probleemid ja suurte klassikomplektide õpetamise keerukused, võisid mõjutada uurimusküsimuste sõnastamist kui ka andmete tõlgendamist.

Andmekogumine toimus kahes etapis, mis vastasid uurimuse eesmärkidele ja valimi kujunemise loogikale. Esmalt viisin läbi konteksti kaardistamiseks intervjuud Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajaga ja mooduli juhendmaterjali koostajatega, et selgitada välja visuaal- ja helikultuuri mooduli kontseptsioon ning kujunemise protsess, pilootkoolide roll kutseharidusreformis ning visuaal- ja helikultuuri aine rakendamise ajakava. Need intervjuud aitasid täpsustada uurimuse fookust ning määratleda, millised koolid ja õpetajad moodustavad uurimuse seisukohalt kõige asjakohasema valimi.

Pärast valimisse kuuluvate koolide tuvastamist analüüsisin nende visuaal- ja helikultuuri rakenduskavasid, mis olid koostatud riikliku juhendmaterjali eeskujul. Rakenduskavad näitasid, kuidas koolid tõlgendasid juhendmaterjali eesmärke ja milliseid õppemetoodikaid nad kavatsesid kasutada. Dokumentidest ilmnes, et rakenduskavad lähtusid interdistsiplinaarsest, kunstipõhisest, multimodaalsest ja loovuspõhisest õpikäsitusest ning tõid esile digitehnoloogiate rolli.

See eeltöö oli oluline teoreetilise raamistiku koostamiseks ja intervjuuküsimuste koostamiseks. Enne põhiuuringut viidi läbi prooviintervjuu, mis kinnitas intervjuukava toimivust. Selle tulemusel täpsustati kahe küsimuse sõnastust, muutes need lühemaks ja selgemaks. Intervjuukava koosnes 25 küsimusest, mis olid jaotatud seitsmeks temaatiliseks plokiks:

1. Õpetaja taust ja lähtekoht
2. Rakenduskava ja reformikogemus
3. Arusaamad visuaal- ja helikultuuri moodulist
4. Õpetamisviisid ja tähenduse loomine tundides
5. Valmisolek ja enesekindlus õpetajana
6. Toetavad ja takistavad tegurid
7. Tagasiside ja vaade tulevikku

Teises etapis kogusin andmeid pilootkoolide visuaal-ja helikultuuri õpetajatega läbi viidud poolstruktureeritud intervjuude abil. Poolstruktureeritud intervjuu küsimused võimaldasid õpetajaid suunata uurimisküsimustele vastama. Intervjuuküsimused olid avatud vormis, võimaldades vastajatel oma kogemusi ja hoiakuid oma sõnadega kirjeldada.

Intervjuuküsimused käsitlesid õpetajate varasemaid kogemusi mooduli arendamise ja rakenduskavade koostamisega, nende arusaamu mooduli eesmärkidest ja sisust, valmisolekut moodulit õpetada ning tegureid, mis toetavad või takistavad mooduli rakendumist. Lisaks uurisin, kuidas õpetajad plaanivad mooduli tunde läbi viia ning milliseid õppetegevusi ja meetodilisi võtteid nad kavatsevad kasutada, et mõista, kuidas teoorias kirjeldatud multimodaalne, loovuspõhine, kunstipõhine ja interdistsiplinaarne õpikäsitlus tõlgendub õpetajate praktikas.

Individuaalvestlustena läbi viidud intervjuud viisin läbi koolides kohapeal või zoomi vahendusel vastavalt õpetajate soovidele ning need salvestati uuritava nõusolekul helisalvestistena. Kahe õpetaja soovil viidi üks intervjuu läbi paarisintervjuuna. Intervjuude kestvus oli 25-50 minutit. Salvestised transkribeeriti sõna-sõnalt tekstiks (tekstiks.ee) veebitööriista abil, mis tagas täpse alusmaterjali sisuanalüüsiks. Kokku intervjuueeriti viie kutsekooli õpetajaid, kes moodustasid uurimuse sihtrühma.

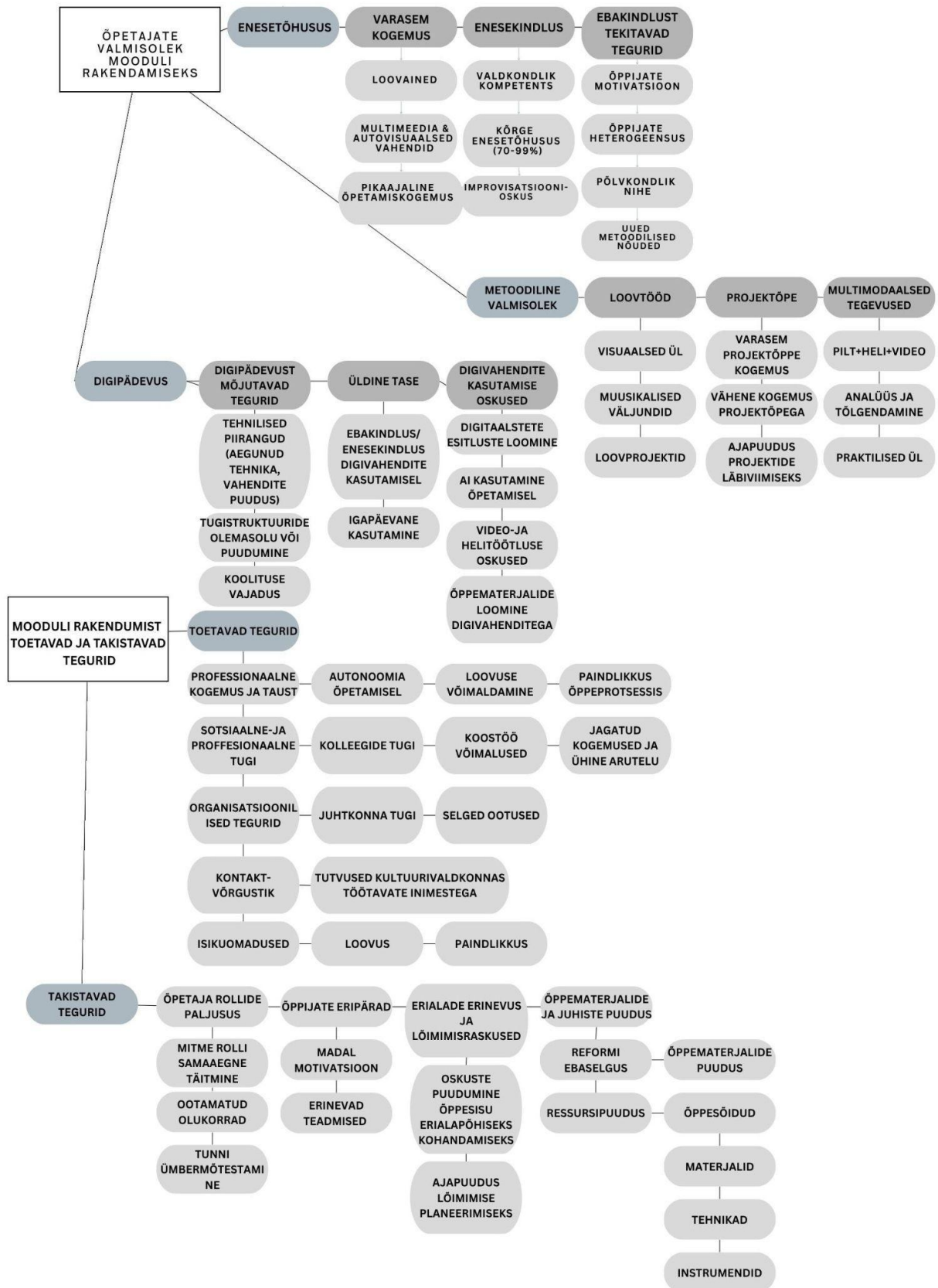
2.3 Andmeanalüüs

Intervjuude analüüsimiseks kasutasin induktiivset sisuanalüüsi, et uurida õpetajate kogemusi, tõlgendusi ja hoiakuid visuaal-ja helikultuuri mooduli rakendumise suhtes. Analüüsiprotsess algas intervjuude sõnasõnalise transkribeerimisega. Transkribeeritud vastused paigutasin uurimisküsimuste kaupa ühte tekstifaili, kokku moodustus 28 lehekülge tekstimaterjali.

Seejärel tutvusin korduvate lugemiste kaudu kogu materjaliga, et saada terviklik ülevaade intervjuude sisust ning esmastest tähendusüksustest. Tähendusüksustena eristusid näiteks õpetajate arusaamad, et mooduli keskne eesmärk on õpilaste kultuurilise harituse tõstmine.

Kodeerimise käigus märkisin tekstist välja uurimisküsimustega seotud mõtteüksused ning omistasin neile esmased koodid, kodeerimist kordasin mõne aja möödudes, et kontrollida koodide kujunemise järjepidevust. Koodipuud koostas mooduli mõtestamise, õpetamispraktikate, hoiakute, rakendamise tingimuste ning valmisoleku kohta. Koodid koondas seejärel kategooriatesse, mis tõid esile uuringu eesmärkide seisukohalt olulised teemad (vt Joonis 1.).

Joonis 1. Koodipuu: Õpetajate valmisolek mooduli rakendamiseks, toetavad ja takistavad tegurid.

Analüüsi järgmises etapis võrdlesin ja täpsustasin kategooriaid, et tuvastada korduvad mustrid ja eristuvad seisukohad. Teemaatiline lähenemine võimaldas mõista hoiakute kujunemist nii individuaalsel kui ka koolideülesel tasandil. Lõppfaasis seostasin kujunenud teemad uurimisküsimustega, et tagada analüüsi loogiline ülesehitus ja vastavus uurimuse eesmärgile. Analüüsi usaldusväärsuse tagamiseks kasutasin tulemuste esitamisel otseseid tsitaate intervjuudest, et võimaldada lugejal hinnata tõlgenduste seotust algandmetega. Lisaks võrdlesin intervjuude tulemusi dokumentide analüüsist saadud andmetega, mis toetas andmete triangulatsiooni. Andmete analüüsi kaasasin kaaskodeerija. Tänu sellele selgus, et loodud kategooriad kattusid, mõlemad tuvastasime samad põhiteemad. Samas tõi kaaskodeerija esile erinevaid rõhuasetusi, märkides õpetajate taustade suuremat varieeruvust ning erinevaid lähenemisi digivahendite kasutamisele. Need erinevused ei muutnud kategooriate struktuuri, kuid kinnitasid tuvastatud teemade paikapidavust.

Analüüsi tulemuste tõlgendamisel tuleb arvestada ka mõningate piirangutega, mis võivad mõjutada järelduste ulatust. Esiteks põhines analüüs suhteliselt väikesel valimil ning õpetajate kogemused pärinesid üksnes pilootkoolidest, mistõttu ei pruugi tuvastatud mustrid täielikult esindada kõiki kutseõppeasutusi ja anda täiesti terviklikku ülevaadet. Teiseks koguti andmed enne mooduli üleriigilist rakendumist, mistõttu kajastavad õpetajate hoiakud pigem ootusi ja ettevalmistusi kui tegelikku õpetamispraktikat ja selle kogemusi. Kolmandaks tuleb arvestada sotsiaalse soovitatavuse mõjuga, mis võib eriti avalduda siis, kui uuritakse tööalaseid hoiakuid ja professionaalset pädevust puudutavaid teemasid. Sellistes olukordades võivad vastajad esitada oma kogemusi ja seisukohti positiivsemas või ootuspärasemas valguses ning ei pruugi väljendada kogu kriitikat reformi või tööpraktika suhtes. Need piirangud ei vähenda minu andmeanalüüsi väärtust, kuid aitavad mõista tulemuste tõlgendusruumi ning seda, kuidas tööalane tundlikkus ja avaliku hinnangu ootuste tunnetamine võib vastuseid mõjutada (Paulhus, 2002; Fisher & Katz, 2000).

Analüüsi käigus pidasin vabas vormis uurijapäevikut, kuhu kirjutasin mõtteid, teoreetilisi seoseid, tähelepanekuid rakenduskavadest ning intervjuuküsimuste täpsustamise vajadused. Dokumenteerisin ka kontaktid ja kontekstuaalse info, mida sain koolidelt ja õpetajatelt. Uurijapäevik toetas analüüsi läbipaistvust ja refleksiivsust, võimaldades jälgida tõlgendusotsuste kujunemist ja andmete mõtestamist.

Kokkuvõtvalt võimaldas induktiivne sisuanalüüs ja kaaskodeerimine tuvastada õpetajate hoiakuid ja valmisolekut kujundavad põhiteemad. Piirangutest hoolimata pakuvad analüüsi tulemused sisukat ülevaadet mooduli rakendumise eelsest olukorrast.

3. TULEMUSED

Käesolevas peatükis esitatakse uurimistulemused vastavalt kolmele uurimusküsimusele. Kõigepealt käsitletakse seda, kuidas õpetajad mõtestavad visuaal-ja helikultuuri mooduli eesmäärke, rolli ja sisu. Seejärel tuuakse välja õpetajate kirjeldatud õpetamispraktikad, sealhulgas multimodaalset, loovuspõhist ja eri õppeaineid lõimivat lähenemist ning digivahendite kasutamist. Kolmandas osas tuuakse välja õpetajate hoiakud ja valmisolek mooduli rakendamiseks ning tegurid, mida tajutakse selle elluviimist toetavate või takistavatena. Tulemusi illustreeritakse intervjuukatkenditega.

3.1 Õpetajate arusaamad heli- ja visuaalkultuuri mooduli eesmärkidest, rollist ja sisust

Et mõista, kui hästi ja üheselt mõistetav oli visuaal-ja helikultuuri riiklikult koostatud juhendmaterjali eesmärk uuritavate õpetajate jaoks, paluti neil kirjeldada mooduli sihte ja sisu. Seda oli oluline mõista, sest aine rakenduskava koostamine eeldas, et õpetajad tõlgendavad esmalt juhendmaterjali põhimõttelise lähtekoha ning alles seejärel teevad sisulised valikud. Vastustest ilmnnes, et riiklikult sõnastatud eesmärgid olid õpetajate jaoks pigem selged:

Päris selged. Need on ju need üldinimlikud, et inimene saab aru, mis maailmas toimub- ka helis ja kunstis ja muusikas ja kinos (Õpetaja 5).

Samas oli uuritavate hulgas ka neid, kes tundsid, et juhised olid ebamäärased ning nõudsid õpetajailt märkimisväärset tõlgendamist:

*Need on väga üldised. Ma tahaks, et oleks midagi konkreetsemat (Õpetaja 2);
Ei olnud väga selged. Ma nägin sellega palju vaeva, et üldse aru saada, mida õppekava peab sisaldama (Õpetaja 1).*

Hoolimata erinevatest hinnangutest riikliku mooduli eesmärkide selgusele, kirjeldasid õpetajad mooduli sisulist eesmärki enda vaatest vägagi sarnaselt. Esile toodi kultuurilise silmaringi, esteetilise kogemuse ja üldharituse tähtsust:

Ma arvan, et eesmärk on ikkagi noorte kultuuri hea, kunsti hea, muusikaalse teadlikkuse tõstmist ja natuke haritumate, intelligentsemate inimeste saamist. See on üli-üli oluline, et meil oleksid targad noored, kes lähevad tööturule (Õpetaja 1).

Selgus, et õpetajad mõtestasid mooduli ülesandena eelkõige kultuurilise harituse ja maailmapildi avardamist, samas kui praktilist loovtegevust käsitleti pigem eesmärki toetava, mitte keskse osana:

See on heli- ja visuaalkultuur. Kutseharidus on praktilise oskuse õpetamise koht. Me ei tooda kunstnikke ja kirjanikke. Sõna haritus on kõige õigem. Maailma nägemine, arusaamine (Õpetaja 3).

Kuigi õpetajad ei rõhuta kunstipõhise õppe juurde kuuluvat praktilist loovtegevust, tõstavad nad esile kunstide rolli silmaringi laiendamisel, esteetilise kogemuse pakkumisel ja maailma mõtestamisel. Lisaks peeti oluliseks õpilase identiteedi kujunemist:

Oluline on selle mooduli käigus, et õpilane paneb iseennast paika selles teemas...kust ta selles lihtsustatud muusika ja kunsti maailmas siis ise paikneb. Ja läbi selle omandab mingi arusaama sellest, mis maailmas tema ümber toimub (Õpetaja 4).

Need vastused haakuvad Eisneri (2003) käsitlusega kunstist kui mõtlemise vormist, mis avardab õppija tajuruumi ja kultuurilist teadlikkust. Uurimuse tulemused näitasid, et õpetajate hinnangul erineb visuaal-ja helikultuuri moodul teistest üldhariduslikest ainetest eelkõige oma avara tõlgendusruumi ja laia sisulise haarde poolest, mistõttu nähakse selles ka eriti häid võimalusi lõimimiseks teiste õppeainetega:

Võib-olla on just need piirid natuke laiemad, aga kindlasti on väga palju integreeritud teiste õppeainetega, võimaldab sidususe loomist. Aga see on üks aine, mis nagu arendab, aitab kaasa noorte loovusele, loomingule (Õpetaja 1).

Selline tõlgendus haakub teooriaga, mille kohaselt loovained ja multimodaalne õpe toimivad loomulike integratsioonisõlmedena, ühendades eri kunstivaldkondi ja toetades õppija võimet luua seoseid mitme modaalsuse vahel (Mõistlik-Tamm jt, 2024; Kress, 2010). Samas eeldab ainete lõimimine õpetajate tihedat koostööd ja aega integreerimise planeerimiseks, seda probleemi toodi esile meenutades aine rakenduskava koostamise protsessi:

Me tegelikult koostasime selle ise. See, mis napilt jäi, oli integreerituse osa. See osa, et rohkem haakida teiste õppeainetega. Ma olen ise õnnetus olukorras, et me ei ole hästi integreeritud ajalooaga /.../Kui ma räägin maailma ajalooost, näiteks Notredamist, siis parasjagu õpitakse hoopis eesti ajalugu (Õpetaja 1).

Seega näevad õpetajad visuaal-ja helikultuuri moodulit sillana, mis võimaldab ainetevahelist lõimingut kutsekeskhariduses, kuid tajuvad ka selleks vaja mineva ajalise ressursi nappust. Õpetajad mõistavad mooduli eesmärki kui laiapõhjalist kultuurilist ja kogemuslikku õpet, mis on mitmes osas kooskõlas mooduli teoreetilise raamistikuga.

3.2 Õpetamisviisid ja multimodaalne tähendusloome õpetajate praktikas

Intervjuudest ilmnes selgelt, et õpetajate senised praktikad toetuvad tugevalt kogemuslikule ja multimodaalsele õppimisele. Õppetegevuste olulisemateks osadeks peeti vaatamist-kuulamist ning sellele järgnevat arutelu ja analüüsi. Õpetajate sõnul on just kogemuslik kontakt kunstilise materjaliga see, mis loob õppijatele tähendusliku õpikeskkonna:

Kõige olulisem on see, et nad näeksid ja kogeksid. Et nad vaataksid kunsti, kuulaksid muusikat ja siis arutaksid. Mitte ainult teooria, vaid kogemus (Õpetaja 3).

Selline rõhuasetus vastab otseselt Kressi (2010) multimodaalsele õppekäsitlusele, mille kohaselt ei toimu õppimine üksnes keele kaudu, vaid kujuneb eri modaalsuste koostoimes. Õpetajate kirjeldused näitavad, et multimodaalsus ei ole nende jaoks teadlikult sõnastatud metoodiline valik, vaid pigem intuiitiline ja loomulik osa õpetamisest. Õppetöös seotakse eri meediume, kasutades neid tähendusloome toetamiseks:

Ikka seome. Näiteks kuulame muusikat ja vaatame samal ajal pilti või videot ning siis arutame, mida see kõik kokku tähendab. Teksti kasutame siis, kui nad peavad midagi kirja panema või analüüsima (Õpetaja 2).

Lisaks multimodaalsusele rõhutasid õpetajad loovtegevuste tähtsust. Mitmed õpetajad kirjeldasid end tugeva loovainete pagasiga olevat, tuues välja kogemusi muusika, kujutava kunsti, teatrikunsti või ruumikujunduse valdkonnast. Loovad ülesanded, tõlgendamine ja analüüs on nende hinnangul need tegevused, mis kaasavad õppijaid kõige enam ning toetavad nende isiklikku suhestumist kultuurilise materjaliga:

Kõige kaasavamad on loovad tegevused...kui nad saavad ise midagi teha, tõlgendada, analüüsida. Kui nad saavad oma mõtteid väljendada ja katsetada, siis nad on kõige rohkem kaasas. (Õpetaja 4)

Selle juures toodi esile ka loovtööde olulisust: *Ja mina teen palju vaatamist ja arutelu, pluss loovtöid. Et nad saaksid ise väljendada (Õpetaja 6).*

Projektõppe ja loovtööde kogemus oli õpetajate seas erinev. Mõned õpetajad olid projektõpet rakendanud regulaarselt, näiteks üritusturunduse, muusika või multimeedia projektide kaudu, samas kui teised olid sellega kokku puutunud vaid piiratud mahus.

Interdistsiplinaarsus on samuti oluline osa õpetajate praktikast. Mitmed õpetajad tõid välja, et visuaal-ja helikultuuri moodul pakub loomulikke võimalusi siduda erinevaid õppeaineid, kuna kunstivaldkonnad jagavad ühiseid mõisteid (nt kompositsioon, narratiiv, rütm). Lõimingut mõtestati teadliku ja süsteemse pedagoogilise võttena, mis aitab õppijatel näha seoseid eri teadmiste valdkondade vahel:

Ja me lausa mõtlesime läbi, kuidas me saaksime ühendada matemaatika, muusika, füüsika ja loodusteadused kehalise, ehk et see on minu jaoks tähtis ala, linnulaul on muusika. Linnulaul on bioloogia, geograafia, ka füüsika, linnulaul on helivõnkumine ja meil oli siin lausa niimoodi, et me püüdsime kokku panna mooduleid. Niisuguseks kahe kuuseks perioodiks, kus me räägiksime samast temaatikast eri aine nurkade juures/.../me kindlasti saame öelda, et ega me ei oska seda veel, aga me oleme sellele mõelnud mooduleid siduda just. Kõik on seotud (Õpetaja 3).

Digitehnoloogiate kasutamine selgus, et on uuritud õpetajate töös tavapärane ning toetab nii näitlikustamist kui ka õppijate loovat väljendust. Intervjuudes mainiti AI-tööriistu, digitahtleid, video- ja helitehnikaid, mida kasutatakse nii materjali esitlemiseks kui ka õppijate tööde loomiseks:

Ma olen tehnokraatia poole kalduv inimene... kui tehnoloogia aitab midagi lihtsamaks teha, siis tuleb seda kasutada. Lõin roboti, mis aitab õpetajatel tunnikavasid või hindamisülesandeid koostada (Õpetaja 4).

Õpetajate hinnangul kasutavad õppijad tundides kõige enam pilti, heli ja videot, samas kui teksti kasutatakse peamiselt analüüsi ja refleksiooni jaoks:

Pilt ja heli on kõige olulisemad. Teksti kasutame siis, kui nad peavad midagi analüüsima või reflekteerima. Digivahendid on loomulik osa, sest nad otsivad infot ja esitavad töid digitaalselt (Õpetaja 4).

Õpetajate kirjeldused näitavad, et eri meediumid on tunnis tihedalt põimunud: vaadatakse pilti, kuulatakse muusikat, arutletakse nähtu-kuuldu üle ning vajadusel lisatakse juurde lühike kirjalik analüüs.

Õpetajate praktikad suhestuvad seega mooduli teoreetilise raamistikuga väga tihedalt. Õpetajate kirjeldatud tegevused on sisuliselt kooskõlas multimodaalse, kunstipõhise, interdistsiplinaarse ja loovuspõhise õpikäsitlusega. Õppetegevuste keskmes on kogemuslikkus, loovus ja eri meediumite sidumine, mis toetavad õppijate kultuurilise teadlikkuse, esteetilise tundlikkuse ja tähendusloome oskuste kujunemist.

3.3 Õpetajate hoiakud ja valmisolek mooduli rakendamiseks

Rakenduskava koostamise mõju hoiakutele ja arusaamadele. Intervjuudest ilmnes, et rakenduskava koostamise protsess mõjutas õpetajate hoiakuid ja arusaamu moodulist mitmel viisil. Ühelt poolt tõi rakenduskavade koostamises osalemine kaasa parema arusaamise

mooduli sisust ja võimalustest, teisalt tõi see esile ka ebakindlust ning kriitikat seoses mahu, õppetegevuste, hindamissüsteemi ja õppijate motivatsiooniga.

Õpetajad rõhutasid, et aine mahu suurenemine mõjub õppetööle positiivselt sellepoolest, et võimaldab lõpuks tegeleda teemadega põhjalikumalt ning pakkuda õppijatele sisulisemat õppekogemust:

Nüüd see mahu suurenemine võimaldab tegelikult nende teemadega, mis sinna moodulisse sisse on pandud, päriselt ka tegeleda (Õpetaja 4).

Samas tõid õpetajad välja ka kriitilisi tähelepanekuid. Õpetajad pöörasid tähelepanu asjaolule, et suur maht võib olla õppijatele liialt koormav, lisaks tekitab õpetajate hinnangul motivatsiooniprobleeme ka see, et moodul on arvestuslik, mitte hindeline:

Kui suur on õpilaste motivatsioon, seda enam, et seda suurt mahtu me hindega ei hinda, vaid arvestuslikult...see võtab motivatsiooni täitsa maha (Õpetaja 2).

Õpetajad tõid esile veel selle, et visuaal-ja helikultuuri aine hõlmab väga laia valikut kunstivaldkondi (kino, televisioon, teater, tants), mida on tervikuna keeruline rakendada kutseõppe kontekstis. Õpetajad peavad selle jaoks tegema palju sisulisi valikuid, arvestama õpilaste võimekuse, keeleoskuse ja huvidega. Lisaks nõuab õppetegevuste planeerimine meetoodilist paindlikkust ning õpetajad peavad laiendama oma teadmiste pagasit:

Et visuaalkultuur on ka kino, on televisioon, üks ole, on teater, on tants. Noh, siin võib ju nendega teha, aga no kas me siis ikka hakkame nüüd seitsme-kaheksateist aastaste noormeestega, kes aias mängima. Ega midagi rohkemat nagu ei ole võimalik vist eriti neile pakkuda, sest nad ei saa ju keelest aru ja, ja. Ja Eestis on omad tantsud ja muudel rahvastel on omad tantsud, üks ole, et siin peab siis õpetaja hästi palju oma meetoodikat muutma ja ka oma seda teemade arsenalit laiendama võrreldes nüüd sellega, mis me praegu seda ajaloolist konteksti vaatasime ja näiteid (Õpetaja 2).

Sellised seisukohad viitavad Bandura enesetõhususe teooria valguses sellele, et õpetajad tajuvad väliseid piiranguid teguritena, mis võivad vähendada nende kontrolli õpetamisprotsessi üle. Kui õpetaja ei ole kindel, kuidas õppijad uue mahu ja sisuga toime tulevad, võib see vähendada õpetaja tajutud enesetõhusust.

Lisaks toodi esile rakanduskavade koostamisel katsumusena tajutud osana hindamisülesannete sõnastamist, teemade valikut ja ajaplaneerimist:

Hindamisülesanded kindlasti on see raskuskoht (Õpetaja 4). Aega oli lihtsalt liiga vähe (Õpetaja 5).

Need tähelepanekud toovad esile selle, et õpetajad pidid tegema sisulisi otsuseid kohati ebapiisava aja jooksul. Rakenduskava koostamise protsess tõi õpetajate jaoks esile ka

mitmeid kultuuriõppega seotud praktiliste võimaluste piiranguid, mis mõjutasid nende hoiakuid mooduli rakendamise suhtes. Õpetajad rõhutasid, et kultuurisündmustel osalemine on õppijate kultuurilise teadlikkuse kujundamisel asendamatu, kuid rahalised piirangud takistavad selle sisulist elluviimist:

Kõige keerulisem on selle jaoks rahalised vahendid leida /.../ seda ei ole päriselt võimalik vaadata virtuaalselt (Õpetaja 1).

Juba rakenduskava koostamise käigus tajusid õpetajad, et kultuurisündmustel osalemiseks oleks vaja märksa suuremaid rahalisi ressursse, sest ilma vahetu kogemusega jääb õpe paratamatult piiratumaks ning mooduli eesmärgid raskemini saavutatavaks.

Rakenduskava koostamise protsess mõjutas õpetajate hoiakuid nii positiivselt kui ka tekitas kriitikat. Positiivset mõju avaldas kaasatus ja võimalus sisusse panustada, mis tugevdas õpetajate professionaalset identiteeti ja autonoomiat. Ebakindlust tekitasid aga mahu suurenemine, õppetegevuste planeerimine, hindamissüsteemi muutus, hoiakud õppijate motivatsiooni kohta ja rahaliste ressursside puudus, mis tõid esile vajaduse täiendava toe ja selgemate juhiste järele.

Õpetajate tajutud valmisolek ja enesetõhusus. Intervjuudest ilmnes, et õpetajate valmisolek visuaal- ja helikultuuri moodulit õpetada on üldiselt kõrge, kuid sisaldab olulisi variatsioone sõltuvalt õpetaja varasemast kogemusest, digipädevusest ja kokkupuutest õpilaste motiveerituse ja nüüdisaegse kultuuriloo õpetamisega. Intervjuudest selgus, et õpetajad tunnevad end metoodiliselt üldiselt kindlalt, varasem kogemus loovainete, projektõppe ja loovtööde juhendamisel hinnati heaks, kuid samas ilmnes, et õpetajate tugevused paiknevad erinevates valdkondades. Seda mitmekesisust arvestati ka rakenduskava koostamisel, mis võimaldas õpetajal valida rõhuasetusi vastavalt oma pädevustele ja õpetamisstiilile. Õpetajaid väljendasid saja protsendi skaalal õpetamise suhtes enesekindlust, rõhutades, et nende professionaalne taust ja varasem kokkupuude kunstide, muusika või visuaalkultuuriga ja õpihimu annab neile kindla aluse mooduli õpetamiseks:

No ma ei tea, 80 protsenti. Selles mõttes, et ega ma pean nüüd nii palju jälle uuendama ja muid asju juurde otsima ja tegema, aga no ma valmis ikka olen, jah (Õpetaja 6). Ma arvan, et 99. Eelteadmine ja valmidus on olemas...improvisatsiooni oskus samamoodi (Õpetaja 4).

Samas ilmnes ka ebakindlust, mis oli seotud eelkõige õppijate heterogeensuse ja uute metoodiliste nõudmistega:

Ütleme, et pigem 70. Kõige suurem väljakutse on see, mis köidab tänast 16-aastast /.../ Maailm ei ole ainult TikTok ja räpp (Õpetaja 3).

Sellised tähelepanekud viitavad, et õpetajad tajuvad õppijate kultuurilise tausta ja huvide erinevust tegurina, mis võib mõjutada õpetajate võimet mooduli eesmärke saavutada.

Õpilaste madal motiveeritus kujunes õpetajate hinnangul aine õpetamise puhul üheks olulisemaks ebakindluseks tekitaavaks teguriks, lisaks toodi esile ealist vahe:

Õpilaste võimekus või võimetus, õigemini õpilaste motivatsioon. Palju on märgata kutsehariduses üldse noorte madalat motivatsiooni. Sa pead kogu aeg tegelema noorte motiveerimisega, tõukamise, tirimisega (Õpetaja 1).

Ealine vahe. Minu huvipunktid ja raskuspunktid võivad olla teised kui nende soovid (Õpetaja 3).

Kirjeldatud olukorras on õpetaja roll lisaks ainealase sisu vahendamisele, õpilaste motiveerimine ning kohanemine erinevates ootamatutes olukordades. Intervjuudes tõsteti küsimus, kas moodul eeldab õpetajalt väga mitut rolli korraga, ning vastused näitasid, et just rollide paljusus on õpetajate igapäevase töö üks keskne proovikivi:

*On olukordi, kui ma pean oma planeeritud tunni ümber mõtestama /.../(Õpetaja 1).
Muidugi, kui sa ei ole ise nagu loov, avatud suhtleja, selline kaasakiskuvalt haarav inimene, siis on seda ainet raske õpetada (Õpetaja 7).*

Samas ilmnes intervjuudest ka vastupidiseid kogemusi, rollide paljusust nähti kui võimalust oma õpetamispraktikat rikastada ja õppijatega koos uusi avastusi teha:

Mulle meeldib see tunne... kui ma avastan ise midagi uut koos õpilastega. Miks õpetajal ei võiks olla äge ja lõbus (Õpetaja 4)?

See annab kinnitust sellest, et õpetajate hoiakud kujunevad isiklikest kogemustest ja tööstiilist ning väljakutsed võivad olla ka innustavad.

Arvestades mooduli multimodaalset ja digikeskset iseloomu, paljuti õpetajatel kirjeldada oma valmisolekut digivahendeid kasutada. Digioskusi hinnati heaks või väga heaks, tuues välja, et digivahendid on loomulik osa igapäevasest õppetööst:

Digivahendeid ma kasutan iga päev (Õpetaja 2). Ma julgustan kõiki kasutama AI-d. Ma olen ise teatud teemasid AI kaudu üles ehitanud. Olen kasutanud ChatGPT-d, Copilotit, Google'i AI-d. Tänu muusikale tunnen veebi, helikunsti, helitööstust (Õpetaja 3).

Samas oli ka neid õpetajaid, kes nägid digivahendite tundmaõppimisel veel arenguruumi. See näitab, et DigCompi raamistikus kirjeldatud digipädevused on õpetajate seas üldiselt tugev aga mitte üldine, digivahendid pigem toetavad õpetajate enesekindlust mooduli rakendamisel.

Kuigi üldine valmisolek on kõrge, vajavad mõned õpetajad täiendavat tuge just uute meetodikate ja tehnoloogiate rakendamisel. Õpetajate tajutud valmisolek moodulit õpetada on valdavalt tugev, tuginedes nende varasemale kogemusele, digipädevusele ja erialastele teadmistele. Samas mõjutavad enesetõhusust mitmed tegurid nagu õppijate motivatsioon, kompetents, mooduli maht, uued meetodilised nõudmised ja ressursipiirangud, mis võivad tekitada ebakindlust ning suurendada vajadust täiendava toe järele.

Mooduli rakendamist toetavad tegurid. Õpetajad leidsid, et mooduli elluviimiseks toetavad neid erinevad tegurid. Esile toodi õpetajate professionaalset tausta ja pikaajalist töökogemust:

Töökogemus on põhiline see. Ma olen nii palju aastaid selle asjaga tegelema (Õpetaja 2).

Oluliseks toetavaks teguriks peeti ka õpetaja isikuomadusi, nagu loovus, avatus ja paindlikkus, mis aitavad tulla toime mooduli avatud ja tõlgendusliku iseloomuga:

Kirg selle valdkonna vastu... muusika ja kõik sellesse puutuv. Rahulik natuur... ei muretse liiga palju. Leidlikkus (Õpetaja 4).

Õpetajad tõid esile, et nende isiklik kontaktivõrgustik kultuurivaldkonna inimestega, võimaldab tuua õppesse külalisesinejaid:

Oma kogemus ja haridus. Oma tutvused (Õpetaja 3).

Õpetajate valmisolekut on kindlustanud koostöö tegemine teiste õpetajate ja koolidega, võrgustike loomise seminaridel ja nõupidamistel osalemine. Palju on saanud tuge ning häid mõtteid kolleegidelt, kooli juhtkonnalt:

Kool on hästi toetav. Õppetoolide juhid on leidnud aega. Pedagoogide vaheline suhtlemine on meeldiv ja aktiivne. Ministeeriumi tasandilt ei ole keegi kätt hoidmas käinud. Ma ei tunne vajadust. Olen saanud palju tasuta koolitusi. Kool on julgustanud taotlema kutseõpetaja pädevust (Õpetaja 3).

Lisaks eeltoodule rõhutasid mitmed õpetajad, et nende valmisolekut toetab ka kooli poolt antud professionaalne autonoomia. Võimalus kujundada õppeprotsessi vastavalt oma pedagoogilisele stiilile ja loomingulistele eelistustele suurendas õpetajate motivatsiooni ning lõi tunde, et nad saavad kujundada õppesisu, ilma liigsete piiranguteta. Selline vabadus võimaldab õpetajatel rakendada oma tugevusi, valida õppijatele sobivaid teemasid ja meetodikaid ning kohandada mooduli sisu vastavalt rühma eripärale:

/.../ aga ma tahan teha, mis ma tahan teha. Et pigem vastupidi, et ega... aga õnneks on mul nagu vabad käed olnud. See on positiivne, ma olen rääkinud arenguvestlusel lühidalt ja kuidas ma teen /.../ Praegu on ju super kõik, super kõik, et see uus

õppekava, selline natuke modernsem on, see on ju ainult positiivne, see on väga teretulnud (Õpetaja 7).

Õpetajate pikaajaline kogemus, loovus ja paindlikkus loovad tugeva aluse mooduli sisukaks elluviimiseks, samas kui kultuurivaldkonna kontaktid ja kolleegide koostöövõrgustik võimaldavad pakkuda õppijatele autentseid ja mitmekesiseid kultuurikogemusi. Koolipoolne usaldus ja vabadus kujundada õpet vastavalt oma professionaalsetele tugevustele suurendavad õpetajate motivatsiooni ning toetavad nende enesetõhusust. Need tegurid koos loovad keskkonna, kus õpetajad tunnevad end kindlalt ja pädevana ning suudavad mooduli avatud ja tõlgenduslikku iseloomu tõhusalt rakendada.

Mooduli rakendamist takistavad tegurid ja õpetajate vajadused. Uuringu tulemused osutasid, et mooduli rakendamist takistavad tegurid on mitmetahulised ning seotud nii õppijate eripärade, õpetajate töökoormuse kui ka süsteemsete piirangutega. Õpetajate hinnangul on õpperühmad suured, õpilased sealjuures vägagi erinevate taustade ja eelteadmistega, mis tõstatab mitmeid keerukusi õppetöö läbiviimisel ja planeerimisel. Õpetajate hinnangul oleks aine paremini rakendatav kui aine rakenduskava oleks seotud erinevate erialadega:

Kindlasti seda, et see aine ei oleks kõigil erialadel üks ja sama. Kuidas siduda õppeainet rohkem näiteks elektrikute tööga, IT-töötajate tööga, koristusteenuse töötajate tööga. Tegelikult on kõik rühmad ja nende erialad erinevad. Väga raske on endal siduda ametiga. Näiteks elektrikud küsivad, et mul ei ole ju seda vaja. Ja siis hakkad otsima neid kohti, kuidas siduda. Ma ei oska elektrikut muud moodi, kui ükskord viisin klassi terve kotitäie juhtmeid. Me hakkasime juhtmetest loovtegevusi tegema (Õpetaja 1).

Intervjuueeritud õpetajad tunnistasid, et nad on kogenud seda, et õpilaste õpimotivatsioon on madal ning leidsid, et õpetajal ehk pedagoogil lasub suur vastutus, et muuta aine õpilaste jaoks huvitavaks. Oluline väide, mis intervjuudest ilmnnes oli see, et õpilastel puudub huvi, sest et õpilastel puuduvad eelteadmised, et osata osaleda aruteludes, võtta sõna kultuuriteemadel või analüüsisioskus:

Õpilaste huvi... kõigil ei ole selle vastu huvi. Pidev paindlikkus on vajalik, et kõigini jõuda. Ressursse läheb järjest rohkem vaja... materiaalne kulu kasvab (Õpetaja 4).

Kuigi õpetajad tõid eelnevalt intervjuudes esile, et õpilasi kaasavad tunnis enim arutelud ning analüüsimise osa, siis see eeldab, et õpilane omab vähemalt algtasemel eelteadmisi, analüüsisioskust ja oskab ning püüab erinevatel teemadel kaasa rääkida:

Nad ei suuda analüüsida, kui puudub tausta teadvus (Õpetaja 2).

Lisati ka seda, et klassikomplektides on õpilasi, kes üldse eesti keelt ei oska. Õpetajad tõid välja selle, et ealist vahe õpilastega nähakse takistusena, sest tähendusloome tekkimiseks, tuleb õpetajatel leida üles õpilaste huvipunktid. Seetõttu näevad õpetajad vajadust

konkreetsema kondikava ja õppematerjalide järele:

Õppevahendid, õppematerjal, kompaktne õppematerjal, mis on just sellesama selle nelja EKApi, EKApi läbimiseks vajalik, et, et me praegu teeme ikkagi põlve otsas, ise otsime, ise, ise teeme, ise. Iseenese tarkusest /.../ Konkreetset õppematerjalid, mis on just kutse, kutseõppe, kutseõppele mõeldud. Et sellist õppematerjali tahaks küll (Õpetaja 5).

Samuti lisati, et rakenduskavasse on planeeritud liiga palju erinevaid tegevusi ja seda tajutakse liiga ambitsioonikana:

Kuidas õpilasi hinnatakse? Rühmatöö, praktiline töö, ettekanne, esitus. Näitused, kontsertide külastamine, analüüs/.../Mõned asjad on natuke üle võimendatud (Õpetaja 2).

Lisaks ilmnes, et mooduli rakendamist piiravad ressursid, nii rahalised kui ka materiaalsed, mõjutavad otseselt võimalust pakkuda õppijatele autentseid kultuurikogemusi. Õppekäikude, kontsertide ja näituste külastamine on mooduli eesmärkide saavutamiseks oluline, kuid õpetajate sõnul ei ole see sageli majanduslikult teostatav:

Ikka seda, et oleks õppekäikude jaoks raha osta pääsmeid ja pileteid, et see ei tuleks õpilase taskust, õpilasel ei ole rahalisi vahendeid. Et oleks bussisõidu võimalusi ja palju põnevat vaadata, et see teeks nii palju mitmekülgsemaks ja nii palju paremaks õpetamist (Õpetaja 1).

Samuti tunti puudust praktiliste tööde läbiviimiseks vajalikest vahenditest, mis piirab loovtegevuste mitmekesisust ja õppijate võimalust ise katsetada. Need piirangud vähendavad mooduli kogemuslikku väärtust ning seavad õpetajatele täiendava koormuse leida alternatiivseid lahendusi:

Tehnilisi vahendeid võiks rohkem olla. Klahvpill, vahendid. Õppematerjale on puudu. Võiks olla rohkem. Buss, mis viiks näitustele. Soome koolides on pilliklassid nii ilusad, et ahastus tuleb. Meil on vähem võimalusi (Õpetaja 3).

Uuringu tulemused näitasid, et õpetajate hoiakud on pigem positiivsed ja et moodulit on võimalik rakendada ka keerukamate tingimuste juures, kui õpetajal on piisavalt loomingulisust. Nende hinnangul ei eelda moodul tehnoloogilist ekspertsust ega erialast virtuoossust, vaid valmisolekut katsetada, kohaneda ja õppida koos õpilastega:

Avatud meelt on vaja. Õpetaja ei pea olema tehnoloogia guru... kui teemat tunnend, on hästi. Õpilane võib õpetada õpetajat tehnoloogia osas. Seminarid võiksid olla hirmu mahavõtmiseks (Õpetaja 4).

Kokkuvõttes viitavad tulemused sellele, et kuigi õpetajad on motiveeritud ja valmis moodulit õpetama, vajavad nad selle tõhusaks rakendamiseks rohkem süsteemset tuge. Kutseõppe eripärale kohandatud õppematerjalid, suuremad rahalised ressursid ning realistlikum rakenduskava aitaksid vähendada õpetajate koormust ja toetada mooduli eesmärkide saavutamist. Need vajadused osutavad, et mooduli jätkusuutlik rakendamine eeldab nii kooli kui ka riikliku tasandi poolt teadlikku panustamist.

4. ARUTELU

Uurimuse eesmärk oli mõista, kuidas õpetajad mõtestavad visuaal- ja helikultuuri mooduli eesmärgid ja rolli, kuidas nende senised õpetamispraktikad suhestuvad mooduli teoreetilise raamistikuga ning millised tegurid toetavad või takistavad mooduli rakendamist. Tulemused näitasid, et kuigi õpetajate arusaamad ja kogemused on mitmesugused, on nende üldine nägemus mooduli eesmärkidest sarnane ning valmisolek moodulit õpetada kõrge. Samas ilmnesid mitmed süsteemsed ja kontekstuaalsed tegurid, mis mõjutavad õpetajate enesetõhusust, hoiakuid ja planeeritavaid rakendamispraktikaid.

Moodulit mõtestati eelkõige kultuurilise silmaringi, esteetilise kogemuse ja maailmapildi avardamise vahendina, mis on otseses kooskõlas Eisneri (2003) käsitlusega kunstist kui mõtlemise tööriistast. Õpetajate rõhuasetus kultuurilisele haritusele kinnitab, et moodulit nähakse laiemalt kui üldhariduslikku kultuuripädevust toetavat õppeainet. Samas ilmnes, et riiklikult sõnastatud eesmärgid ja juhendmaterjali sisu olid kohati õpetajatele ebamäärased, mis tõi esile vajaduse selgemate juhiste ja ka õppematerjalide järele.

Õpetamispraktikate analüüs näitas, et õpetajad juba kasutavad õpetamispraktikates multimodaalset lähenemist, isegi kui nad ei kasuta seda mõistet teadlikult. Pildi, heli, video ja teksti loomulik sidumine vastab Kressi (2010) multimodaalse tähendusloome põhimõtetele, mille kohaselt tekib õppimine eri modaalsuste koostoimes. Uuring kinnitab, et multimodaalsus ei ole õpetajate jaoks uus, vaid pigem nende senise praktika juba loomulik osa. Rakenduskavade uurimise ja intervjuude kaudu tuli välja, et õpetajad planeerivad tundide läbiviimisel suunata õpilasi kasutama erinevaid modaalsusi, nagu foto, video, heliklipp jms enda väljendamiseks ja kogemuste saamiseks. Loovtegevused, analüüs, arutelud ja tõlgendamine olid õpetajate hinnangul õppijate jaoks tundide läbiviimisel kõige kaasavamad

meetodid. Samas tuli intervjuude käigus esile, et õpilaste madal motivatsiooni tase ja puudulikud eelteadmised raskendavad õpetajatel selliste meetodite kasutamist. See kinnitab, et õpetajad tajuvad ja on kogenud, et multimodaalsus ei ole iseenesest õppimist toetav nagu väitis Bezemer (2016), vaid nõuab läbimõeldud juhendamist.

Õpetajate hoiakud ja enesetõhusus mooduli rakendamiseks olid üldiselt positiivsed. Bandura (1997) enesetõhususe teooria kohaselt tugineb õpetaja enesekindlus varasematele eduelamustele ja tajutud pädevusele, ning uuringu tulemused kinnitavad, et just varasem kokkupuude loovainete, erialane kompetents ja digivahendite pädevus suurendas õpetajate kindlustunnet uue mooduli õpetamisel. Samas ilmnesid ka tegurid, mis enesetõhusust vähendasid. Õppijate heterogeensuse kõrval tõid õpetajad esile põlvkondlikke erinevusi, mis väljenduvad raskustes mõista noorte kultuuriruumi, huvipunkte ja viise, kuidas nad tähendust loovad. Lisaks toodi esile, et õpetajate hinnangul oleks moodul märksa paremini rakendatav, kui rakenduskava oleks erialapõhisem. See omakorda muudab keerukamaks õppetegevuste planeerimise ja õppijate kaasamise, vähendades õpetajate tajutud kontrolli õpetamisprotsessi üle ning mõjutades nende valmisolekut ja motivatsiooni.

Rakenduskavade koostamises osalemine pakkus õpetajatele paremat arusaamist mooduli sisust ja lisaks motiveeris neid see, et nad said ise vastavalt oma kompetentsile õppe sisu kujundada. Silina-Jasjukevica jt (2025) uurimuse kohaselt mõjutab õpetaja motivatsiooni eelkõige autonoomia, kompetentsuse tunne, kaasatus muudatuste protsessidesse ja sotsiaalne tugi. Uuring näitab, et kuigi autonoomia ning rakenduskavade koostamises osalemine oli õpetajate jaoks toetav tegur, vähendasid tajutud ressursipuudus ja õppijate madal motivatsioon nende kompetentsuse tunnet.

Takistavate teguritena ilmnesid peamiselt süsteemsed piirangud. Mooduli suur maht ja arvestuslik hindamine vähendavad õpetajate hinnangul õppijate motivatsiooni. Lisaks teeb õpetajate töö keerulisemaks ressursipuudus, eriti kultuurikülastuste rahastuse ja tehniliste ning praktiliste tööde vahendite rahastuse nappus. Kressi (2010) multimodaalsuse teooria kohaselt tekib tähendus läbi vahetu kogemuse, mistõttu virtuaalsed alternatiivid ei asenda kultuurisündmustel osalemist. Metoodilised väljakutsed puudutasid eelkõige hindamisülesannete sõnastamist ja lõimimise planeerimist. Kuigi moodul pakub loomulikke võimalusi ainetevaheliseks koostööks, väljendasid õpetajad, et see osa on vähe läbi mõeldud ja koostööks kolleegidega napib ajaresursse. Kokkuvõtlikult saab öelda, et õpetajate hoiakute tõstmiseks vajavad õpetajad selgemaid õppematerjale, tehnilist tuge ja rohkem aega lõimimise planeerimiseks.

Mooduli rakendamist toetavate teguritena ilmnesisid eelkõige õpetajate loovus, paindlikkus ja digipädevus. Digipädevus on õpetajate jaoks oluline tööriist, samas ei olnud kõik õpetajad oma oskustega selles valdkonnas rahul. TPACK-i raamistikus kirjeldatud tehnoloogilise ja pedagoogilise ja sisu lõimimine ilmnis selgelt õpetajate praktikate kirjeldustes.

Uurimuse piiranguna tuleb märkida, et intervjuude läbiviimise ajal ei olnud enamik õpetajaid veel visuaal-ja helikultuuri ainetunde läbi viinud, mis tähendas seda, et nende kogemused ning hoiakud põhinesid eelneval sarnasel töökogemusel ja rakenduskavade koostamisel osalemisest.

Praktilise väärtusena pakub uurimus koolidele ja hariduskujundajatele esmast ülevaadet õpetajate valmisolekust ja vajadustest visuaal-ja helikultuuri mooduli rakendamisel. Tulemused toovad esile kitsaskohad, milleks oli maht, hindamine, ressursid, lõimimine, mis vajavad lahendamist, et moodul toimiks nii, nagu õppekava ette näeb. Uudsus seisneb selles, et tegemist on esimese uurimisega Eestis, mis käsitleb visuaal-ja helikultuuri mooduli rakendamist kutsehariduses.

Kokkuvõttes näitavad tulemused, et visuaal-ja helikultuuri moodulil on kutsehariduses tugev potentsiaal toetada õppijate kultuurilist teadlikkust, esteetilist kogemust ja multimodaalse tähendusloome oskusi. Õpetajate valmisolek moodulit rakendada on kõrge ning nende senised praktikad haakuvad hästi mooduli teoreetilise raamistikuga. Samas vajab mooduli jätkusuutlik rakendamine süsteemset tuge, selgemaid juhiseid, paremaid ressursse ja õppetegevuste planeerimine realistlikumat ajakava.

Tänuavaldus

Eriline tänu juhendajale Piret Viirpalule toetava, julgustava ja konstruktiivse juhendamise eest, mis andis kindlustunde igas etapis. Samuti tänan kaaskodeerijat Kreet Poolmat tema hoolika panuse eest, mis toetas analüüsi täpsust ja uurimistöö kvaliteeti.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Liina Tamme / allkirjastatud digitaalselt/ 14.05.2026

Kasutatud kirjandus

- Adipat, S., Chotikapanich, R., Laksana, K., Laksana, K., Elbasouni, I., Alghamdi, A., & Alshammari, A. (2023). Technological pedagogical content knowledge for professional teacher development. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, *12(1)*, 173.
<https://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/13181>
- Anghelache, V & Bentea, C, C (2011). Dimensions of teachers' attitudes towards educational change. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, *33*, 598-603. Kasutatud 12.12.2025
<https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.01.191>
- Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. *W. H. Freeman and Company*. Kasutatud 12.11.2025.
<https://www.scribd.com/document/392014248/Self-efficacy-The-Exercise-of-Control-1997>
- Bentsalo, I., Ümarik, M., Loogma, K., & Väljataga, T. (2025). Understanding the roles of positive school culture and climate in supporting students' wellbeing in vocational schools. *Frontiers in Education*, *10*, Article 1596252. Kasutatud 12. 11.2025
<https://doi.org/10.3389/educ.2025.1596252>
- Bezemer, J., & Kress, G. (2015). *Multimodality, learning and communication: A social semiotic frame*. Routledge. Kasutatud 08.02.2026.
<https://doi.org/10.4324/9781315687537>
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (neljas väljaanne). *SAGE Publications*. Kasutatud 11.02.2026.
<https://revistapsicologia.org/public/formato/cuali2.pdf>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, *55(1)*, 68-78.
<https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Delfi. (2024). Haridusministeerium saatis kooskõlastamiseks õppimiskohustuse ea pikendamise reformi. Muudatused tulevad ka kutsehariduses. Kasutatud 11.11.2025
<https://www.delfi.ee/artikkel/120272340/haridusministeerium-saatis-kooskolastamiseks-oppimiskohustuse-ea-pikendamise-reformi-muudatused-tulevad-ka-kutsehariduses>

- Drake, S. M., & Reid, J. (2018). Integrated curriculum as an effective way to teach 21st century capabilities. *Asia Pacific Journal of Educational Research*, 1 (1), 31–50.
<https://doi.org/10.30777/APJER.2018.1.1.03>
- Eisner, E. W. (2003). *The arts and the creation of mind*. *Language Arts*, 80 (5), 340-344.
Kasutatud 08.02.2026.
<http://www.jstor.org/stable/41483337>
- Euroopa Liit. (2019). *Elukestva õppe võtmepädevused*. Euroopa Liidu Väljannete Talitus.
Kasutatud 05.01.2025.
https://vabaharidus.ee/wp-content/uploads/2024/01/key-competences-for-lifelong-learning-NC0219150ENN_eesti-1.pdf
- Farran, I., & Nunez, I. (2025). Converging pathways: new approaches to integrate vocational education training and higher education. *Journal of Vocational Education & Training*, 77(4), 1147–1165.
<https://doi.org/10.1080/13636820.2024.2428769>
- Fisher, R. J., & Katz, J. E. (2000). Social-desirability bias and the validity of self-reported values. *Psychology & Marketing*, 17(2), 105–120. Kasutatud 06.05.2026
https://www.researchgate.net/publication/229965399_Social_Desirability_Bias_and_the_Validity_of_Self-Reported_Values
- Fongkanta, P., & Buakanok, F. S. (2025). School supportiveness and innovative abilities in vocational education: The mediating role of motivation to innovate among vocational teachers. *Frontiers in Education*, 10, Article 1487560.
<https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1487560>
- Gagnon, N., & Dubeau, A. (2023). Building and maintaining self-efficacy beliefs: A study of entry-level vocational education and training teachers. *Vocations and Learning*, 16, 511–532.
<https://doi.org/10.1007/s12186-023-09326-x>
- Hariduse Kutsenõukogu. (2025). Õpetaja, tase 7: Kutsestandard (Versioon 11). *Kutseregister*.
Kasutatud 14.11.2025.
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/11373115>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2020). Eesti elukestva õppe strateegia 2021–2035. Lk 6-9.
Kasutatud 07.10.2025.
https://www.haridusfoorum.ee/images/haridusstrateegia/Eesti_elukestva_oppe_strateegia_loplik.pdf

- Haridus- ja Teadusministeerium. (2021). *Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035*. Kasutatud 05.10.2025.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-09/eesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2022). Ülevaade haridussüsteemi välis- ja sisemiste hindamiste tulemuste kohta 2019/ 2020 õppeaastal. Lk 118. Kasutatud 26.09.2025.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/ulevaade_haridussusteemi_valishindamisest_2019-2020_0a_0.pdf
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2024). Hariduskulude analüüs: õpetajate palgad peavad moodustama 60% üldhariduse kogukuludest, üle tuleb vaadata investeerimise mahud. Kasutatud 11.11.2025.
<https://www.hm.ee/uudised/hariduskulude-analuus-opetajate-palgad-peavad-moodustama-60-uldhariduse-kogukuludest-ule>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). Kutsehariduse reform. *Haridus- ja teadusministeerium*. Kasutatud 10.11.2025.
<https://www.hm.ee/kutsehariduse-reform>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2025). Õpetajate kvalifikatsioon ja haridustase. *Haridussilm*. Kasutatud 12.11.2025.
<https://www.haridussilm.ee>
- Hargreaves, A. (2000). Four Ages of Professionalism and Professional Learning. *Teachers and Teaching*, 6(2), Lk 151–182. Kasutatud 08.02.2026
<https://doi.org/10.1080/713698714>
- Hetland, L., Winner, E., Veenema, S., & Sheridan, K. M. (2007). Studio thinking: The real benefits of visual arts education. Teachers College Press. Kasutatud 08.02.2026.
<https://www.scribd.com/document/784330385/02-Hetland-Winner-Veenema-Sheridan-Studio-Thinking>
- Hidayat, R., & Patras, Y. E. (2024). Teacher innovativeness: The effect of self-efficacy, transformational leadership, and school climate. *Journal of Pedagogical Research*, 8(1), Lk 208-222. Kasutatud 13.11. 2025
<https://doi.org/10.33902/JPR.202424547>
- Hunter, L., & Frawley, E. (2023). Engaging Students Using an Arts-Based Pedagogy: Teaching and Learning Sociological Theory through Film, Art, and Music. *Teaching Sociology*, 51(1), 13-25. Kasutatud 01.02.2026.
<https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/0092055X221096657>

- Jewitt, C. (Ed.). (2009). *The Routledge handbook of multimodal analysis*. Routledge.
Kasutatud 01.02.2026
- Kiviste, M. (2025, 9. oktoober). Saksamaa kogemus: kuidas siduda kutse- ja rakenduskõrgharidus? Tallinna Tehnikaülikool.. Kasutatud 11.11.2025.
<https://taltech.ee/uudised/saksamaa-kogemus-kuidas-siduda-kutse-ja-rakendus-korgharidus>
- Kress, G. (2010). *Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication*. Routledge Kasutatud 01.02.2026.
<https://www.scribd.com/doc/126233526/Gunther-Kress-Multimodality-a-Social-Semiotic-Approach-to-Contemporary-Communication-Routledge-2009>
- Kutsekoda. (2025). *Õpetaja, tase 7 kutsestandard*, Kasutatud 05.04.2026
<https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid/vaata/10824233>
- Livingstone, S., Nair, A., Stoilova, M., van der Hof, S., & Caglar, C. (2024). Children's Rights and Online Age Assurance Systems. Kasutatud 08.02.2026.
https://brill.com/view/journals/chil/32/3/article-p721_009.xml
- Minea-Pic, A. (2020). Innovating teachers' professional learning through digital technologies (OECD Education Working Papers No. 237). *OECD Publishing*. Kasutatud 13.11.2025.
<https://doi.org/10.1787/3329fae9-en>
- Mõistlik-Tamm, M., Kiik-Salupere, V., Lock, G., Kapper-Tiisler, S., Selke, T., Remm, J., & Aren, K. (2024). *Problems in Music Pedagogy, Vol. 23(1)*. Kasutatud 07.02.2026.
https://pmp.du.lv/wp-content/uploads/2024/07/PMP_23-1_2024.pdf
- Minea-Pic, A. (2020), "Innovating teachers' professional learning through digital technologies", OECD Education Working Papers, No. 237, OECD Publishing, Paris. Kasutatud 13.11.2025.
<https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Omnia. (2021). Introduction to Omnia and reform of vocational education and training in Finland (in English): Network seminar for organizers of vocational education institutions' teaching, The charm and pain of organizing teaching. Kasutatud 11.11.2025.
<https://eeagentuur.ee/materjalid/omnia-tutvustus-ja-reform-soome-kutsehariduses-inglise-keeles/>

- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications. Kasutatud 06.02.2026.
<https://www.scribd.com/document/370555494/PATTON-2015-Qualitative-Research-Evaluation-Methods>
- Paulhus, D. L. (2002). Socially desirable responding: The evolution of a construct. In H. I. Braun, D. N. Jackson, & D. E. Wiley (Eds.), *The role of constructs in psychological and educational measurement* (pp. 49–69). Lawrence Erlbaum Associates. Kasutatud 06.05.2026
https://www.researchgate.net/publication/247562939_Social_desirable_responding_The_evolution_of_a_construct
- Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. Kasutatud 02.02.2026.
<https://samm.ut.ee/valimi-moodustamine/>
- Rosenblad, Y., Leoma, R., & Krusell, S. (2023). *OSKA üldproгноos 2022–2031*. Kasutatud 11.11.2025.
<https://uuringud.oska.kutsekoda.ee/uuringud/oska-uldproгноos>
- Siliņa-Jasjukeviča, G., Lūsēna-Ezera, I., Iliško, D., & Surikova, S. (2025). Promoting Effective Vocational Education and Training Teacher's Professional Development and Its Transfer to Practice: A Systematic Review. *Education Sciences*, 15(5), 596. Kasutatud 04.10.2025.
<https://doi.org/10.3390/educsci15050596>
- Sirk, M., Ümarik, M., & Loogma, K. (2022). The necessity of vocational educational changes as perceived by Estonian vocational teachers. *Journal of Vocational Education & Training*, 74(3), 373–393. Kasutatud 03.01.2026.
<https://doi.org/10.1080/13636820.2020.1765842>
- Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2017). Motivated for teaching? Associations with school goal structure, teacher self-efficacy, job satisfaction and emotional exhaustion. *Teaching and Teacher Education*, 67, 152–160. Kasutatud 08.05.2026
https://www.academia.edu/108500452/Motivated_for_teaching_Associations_with_school_goal_structure_teacher_self_efficacy_job_satisfaction_and_emotional_exhaustion
- Statistikaamet. (2025). Haridusstatistika. Kasutatud 14.11.2025.
<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/haridus>

Sukmawati, F., & Shah bin Majiri, N. (2022). Literacy analysis of information and communication technology for vocational high school teachers in using augmented reality media. *Teknodika*, 20(1), 48. Kasutatud 07.02.2026.

https://www.researchgate.net/publication/360528238_Literacy_Analysis_of_Information_and_Communication_Technology_for_Vocational_High_School_Teachers_in_Using_Augmented_Reality_Media

Vapper, T. (2023). Mis on plaanitava kutsehariduse reformi eesmärk? *Õpetajate Leht*. Kasutatud 10.11.2025.

<https://www.opleht.ee/2023/10/mis-on-plaanitava-kutsehariduse-reformi-eesmark/>

Lisa 1. Intervjuu küsimustik

I. Õpetaja taust ja lähtekoht

Kas olete visuaal-ja helikultuuri ainetunde juba läbi viinud?

1. Kuidas kirjeldaksite oma kogemust visuaal-ja helikultuuri või sarnaste ainete õpetamisel?
 2. Milline on olnud teie kokkupuude loovainete, digivahendite või projektõppega?
 3. Kas olete varem osalenud õppekavade või moodulite arendamises?
- o Kui jah, siis millises rollis?

II. Rakenduskava ja reformikogemus

4. Kas ja kuidas osalesite oma kooli visuaal-ja helikultuuri rakenduskava koostamises?
5. Kuidas mõjutas see protsess teie arusaama või suhtumist moodulisse?
6. Mis oli rakenduskava koostamisel teie jaoks kõige keerulisem?
7. Kui selged olid teie jaoks mooduli eesmärgid rakenduskava koostamise ajal?

III. Arusaamad visuaal-ja helikultuuri moodulist - uurib, kuidas õpetajad mõtestavad moodulit

8. Kuidas teie oma sõnadega kirjeldaksite visuaal-ja helikultuuri mooduli eesmärki?
9. Mis on teie arvates selles moodulis õppija jaoks kõige olulisem – mida ta peaks siit kaasa saama?
10. Mille poolest erineb see moodul teie hinnangul teistest üldhariduslikest ainetest kutsekoolis?

IV. Õpetamisviisid ja tähenduse loomine tundides

11. Kui mõtlete oma tundidele selles moodulis, siis milliseid õppetegevusi peate kõige olulisemaks? (nt arutelud, vaatamine-kuulamine, praktilised tööd, loovprojektid, analüüs)

12. Milliseid väljendusvahendeid õppijad teie tundides kõige rohkem kasutavad (nt pildid, heli, tekst, video, digivahendid)?
13. Kas ja kuidas seote omavahel heli, pildi ja teksti õppetegevustes?
14. Millised tegevused tunduvad teie kogemuse põhjal õppijatele kõige kaasavamad?

V. Valmisolek ja enesekindlus õpetajana

15. Kui valmis tunnete end praegu seda moodulit õpetama? (0-100%)
16. Millistes osades tunnete end kõige kindlamalt?
17. Millised teemad või tegevused tekitavad enim ebakindlust?
18. Kuidas hindate oma valmisolekut kasutada digivahendeid (nt video, heli, multimeedia, AI) selle mooduli õpetamisel?
19. Kas tunnete, et moodul eeldab õpetajalt väga mitut rolli korraga?
Kuidas see tunne teid mõjutab?

VI. Toetavad ja takistavad tegurid - otsene vastus uurimisküsimustele

20. Mis on seni kõige enam toetanud teie valmisolekut moodulit õpetada?
21. Millised tegurid võivad teie hinnangul mooduli rakendamist takistada?
22. Millist tuge olete saanud koolilt, kolleegidelt või ministeeriumi tasandilt?
23. Millist tuge või ressursse vajaksite, et tunda end kindlamalt?

VII. Tagasiside ja vaade tulevikku

24. Mida peaks teie hinnangul muutma või täpsustama, et moodul oleks õpetajatele paremini rakendatav?
25. Kas on midagi, mida te sooviksite veel lisada, et aidata paremini mõista teie hoiakuid seoses selle mooduliga?

Lisa 2. Haridus-ja Teadusministeeriumi poolt koostatud juhendmaterjal visuaal-ja helikultuuri mooduli rakenduskava koostamiseks.

Soovituslik juhendmaterjal üldharidusõpingute visuaal- ja helikultuuri mooduli rakendamiseks

Mooduli õppe eesmärk
Õpilane huvitub Eesti ja maailma visuaal- ja helikultuurist; väärtustab nende rolli enese ja ühiskonna toimimises; tunneb rõõmu eneseväljendusest.
Õppe käigus kujundatavad üldpädevused
Visuaal- ja helikultuuri mooduli õppe käigus kujundatakse järgmisi üldpädevusi: 1) kultuuri- ja väärtuspädevus – Märkamisülesannete ja arutelude kaudu kujundatakse oskust tajuda, analüüsida ja väärtustada oma seotust teiste inimestega, kogukonnaga, ühiskonnaga, loodusega, oma ja teiste maade ja rahvaste kultuuripärandiga ning nüüdiskultuuri sündmustega; Suunatakse aktsepteerima inimlikku, kultuurilist ja looduslikku mitmekesisust; teadvustama oma väärtushinnanguid ja arvestada nendega otsuste langetamisel. 2) enesemääratluspädevus – Õppijat suunatakse ja julgustatakse leidma ning määratlema oma identiteeti läbi kunsti- ja muusikaeelistuste ning loometegevuse kaudu; arendatakse väärtushinnangute teadvustamist ja sõnastamist kunsti ja muusikat analüüsides. 3) sotsiaalne ja kodanikupädevus – Õppijat suunatakse aktsepteerima ja väärtustama ühiskondlikku ja kultuurilist mitmekesisust, uurides ja arutledes ühiskonna muutuste peegeldusi läbi kunsti, disaini ja muusika. Õppijas arendatakse julgust teostada ennast loovprojektide või läbi järjepideva muusika või kunstiga tegelemise. 4) õppipädevus – Õppijas arendatakse loovust ja loovate võimaluste probleemilahendusel, sh oma erialases töös; ajaplaneerimisoskust loovprojektidega teostamisel. 5) suhtluspädevus – Õppijas arendatakse oma vaadete ja arusaamade väljendamist nii suuliselt, kirjalikult, erinevate heli- ja visuaalkunsti vahenditega, sh multimeedia ja tehisarukasutamine, nii grupis kui individuaalselt. 6) digipädevus – Õppijat suunatakse leidma, jäädvustama ja säilitama digivahendite, sh tehisarukabil infot; osalema digitaalses sisuloomes, sh tekstide, piltide, multimeediumide loomisel ja kasutamisel; olema teadlik digikeskkonna ohtudest ning osata kaitsta oma privaatsust, isikuandmeid ja digitaalset identiteeti.
Mooduli ülesehituse põhimõtted ja moodulisisene lõiming
Moodul on ülesehitatud lihtsa ja avatuna, kus õpetajatele on antud palju tõlgendusvõimalusi ja rakendusviise vastavalt erialale, õpilaste suutlikkusele ja õpetajate koostöövõimalustele, et lõimida antud mooduli tegevusi võimalikult palju ajaloo, ühiskonnaõpetuse, keele ja kirjanduse, kehakultuuri ja erialaste õpingutega. Õppe käigus on avajalik: - Äratada huvi valdkonna vastu. Ka neil, kel pole seda põhikooli jooksul tekkinud. - Õpetada mõtestama kultuurinähtusi meie ümber toimivas elus - Õpetada märkama ja analüüsima kunsti, disaini, heli ja muusikat oma igapäevaelus

- Julgustada õpilase loovat eneseväljendust
- Avardada õpilase silmaringi

Lõimingud teiste moodulitega

Keel ja kirjandus – eneseväljendus läbi keelte: sõnastus, ortograafia, grammatika, murde- ja slängikeele kasutus, tehisaru kasutamiseks promptide sõnastus; Kirjandusteoste alusel loodud filmide ühisvaatamine, sama perioodi kirjanduse, kunsti ja muusika ühiskäsitlus

Sotsiaalsained – ajaloo ja ühiskonna areng koos kunsti- ja muusikaajalooga. Soovitame käsitleda ajaloolisi etappe nende kahe mooduli koostöös, rikastades ajalookäsitlusi vastava ajastu heli- ja visuaalkultuuri tähtsuste käsitlemisega. Ajaloosündmusi kajastavate filmide ühisvaatamine ja arutelu. Ühiselt Eesti ja oma kodukoha kultuuriväärtuste külastamine, arutelu.

Loodusained – kunsti seotus keemiaga, värvuste keemilised omadused, muusika ja arvutikunsti seotus füüsikaga, helivõnked, valgus jne.

Kehakultuur – matkad ja retked kodukoha kultuuriasutustesse või maamärkide juurde, aktiivne tegevus loovprojektide läbiviimisel.

Lõimig kutseõppega – erialast lähtuvad loovprojektid, nt erialaprojektide visuaalsed-helilised vormistused, tööprotsessi, toote v teenuse visualiseerimine, animeerimine, multimeedia vahenditega esitlemine.

Teemad, metoodilised juhendid, õppematerjalid ja hindamismeetodid

1. väljund: Märkamine ja teadvustamine, soovituslik õppemaht 13 tundi

Sobib nii üldõpingute ploki algusesse kui sissejuhtavasse moodulisse. Selle väljundi tegevusteks on ümbritseva heli- ja visuaalmaailma märkamine, jäädvustamine ja arutlemine grupiga, mis on selle tähendus iseendale ja ühiskonnale. Selle tegevused sobivad olemuslikult enesetuvustuseks ja grupi omavahelise suhtluse jäälõhkujateks.

Valik ülesandeid ja rakendusmeetodeid:

- 1) enesetuvustus visuaal- ja heliväljundite eelistuse kaudu (õpilane koostab oma top 10 muusikast, kunstist, disainist või kultuurisündmustest)
- 2) üheskoos kohaliku maamärgi, kultuuriasutuse või -sündmuse külastamine (näitus, kontsert, filmi vaatamine), hiljem selle arutelu: mida tundsin, miks see tehti, miks see oluline on
- 3) näituse ühiskülastus, soovitavalt kuraatorituuril, pärast koos arutlemine, kunstis ühiskondlike sõnumite kandmine, laiemalt arutelu teemaks kunsti ülesanne kultuuri ja inimkonna ajaloos
- 4) koos metsa või matkale minek, loodushälte kuulamine ja jäädvustamine, taimede ja puude märkamine, jäädvustamine
- 5) oma kooliteekonna jäädvustamine heliliselt ja pildiliselt, mida märkan?
- 6) millist helitausta tarbin? miks? on see omavalitud või pealesunnitud helitaust?
- 7) milliseid ilusaid/koledaid kohti märkan? on need inimloodud, isetekkelised või

looduslikud?

Märkamis- ja ülesmärkimisülesandeid enda ja ümbruse kohta:
<https://saaremaavald.github.io/saarlus/teod>

Soovituslik hindamiseetod: seminar, eneseanalüüs

2. väljund – Silmaring ja seosed (39 – 52 tundi)

1. *hindamiskriteeriumite laiendus*: selgitab heli- ja visuaalkultuuri mitmekesisust Eesti ja maailma professionaalset tähtteoste najal kui ajaloolist ja tänapäevast harrastuslikku ja eneseväljendust rahva-, massi-, pop-, sub-, alternatiiv-, peavoolu- ja kommerstkultuuris

2. *hindamiskriteeriumi laiendus*: arutleb visuaal- ja helikultuuri muutumise üle ühiskonna muutumise evolutsiooni, teaduse ja tehnoloogia arengu, poliitiliste, protesti-, kodanikuaktiivsuse ja keskkonnaalaste liikumiste mõjul ning tehnoloogia muutumise tõttu
mehhaanilistest ja analoogvahenditest digivahendite ja tehisaruni

Ajaliselt võiks see väljund joosta paralleelselt ajaloo- ja ühiskonnaõpetusega ja/või kirjandusega, saades sealt osaliselt või täielikult teemade sisendid – erinevate ajalooliste etappide juures käsitletakse ka muusika-, disaini- ja kunstistiile ning tähtteoseid ja olulisemaid kultuurisündmusi. Soovituslik on vaadata koos ajaloo- ja ühiskonnaõpetusega käsitlevaid filme ja kuulata koos vastava ajastu muusikat.

Õppematerjalid: ~~e-koolikott, kunstiabi.weebly.com~~

~~järgnevad õpikud ka keskkonnas opiq.ee:~~

Kangilaski, J. *Kunstikultuuri ajalugu 10-12.klassile*

Lord, M., Snelson, J. (2009) *Muusika ajalugu antiikajast tänapäevani*, Koolibri

Siitan, T., Sepp, A. (2016) *Muusikaõpik gümnaasiumile I*, Avita

Garšnek, I., Särg, T., Sepp, A. (2022) *Muusikaõpik gümnaasiumile II. 19. sajandi muusika. Eesti muusika kujunemine* Avita

Garšnek, I., Sang, J., Nestor, S., Lükk-Raudsepp, K. (2016) *Muusikaõpik gümnaasiumile III. 20. sajandi muusika ja Eesti nüüdislooming*, Avita

Muuseumite virtuaaltuurid erinevate ajastute või kultuuride omandamiseks:
<https://upgradedpoints.com/travel/best-virtual-museum-tours/>

Google art <https://artsandculture.google.com/>

Valik ülesandeid ja rakendusmeetodeid:

- 1) ajaloo- või kirjandustundides õpitavate sündmuste juurde vastavate ajastute filmide, raamatute, kunsti- ja heliteoste otsimine õpilaste poolt, koos nende vaatamine-kuulamine ja arutlemine
- 2) koos (kunsti)ajaloo muuseumite virtuaaltuuride vaatamine ja arutlemine
- 3) ümberpööratud klassiruum – ise otsid ja selgitad teistele (õppijatele on antud valida või loositakse erinevad ajaetapid), võimalikud on ka edasiarendused: mõne kunstiteose taaslavastus jms.
- 4) kunsti- ja muusikaliikide uurimine tänapäevast tagasi, pop-kunsti vihjed varasematele
- 5) tähtteoste kunstiteose helindamine ajastupõhise muusikaga.

- 6) oma õpitava eriala jälgede ajamine ajaloos, kuidas seda on kujutatud kunstis või muusikas

3. õpiväljund: Loov eneseväljendus (39 – 52 tundi)

Loovprojektid võivad olla väga erineva mahu ja tasemega, soovitame seostada seda oma erialaste või keskkonnateemadega. Võivad olla nii individuaalsed projektid kui grupitööd. Vahendid ja viisi valib igaüks ise, võivad olla ka virtuaalsed või veebipõhised väljundid, sh kasutades tehisintellekti. Kaasata võimalusel kohalikku kultuuritöötajat ja erialaõpetajaid ideeloomesse.

Kui õppija juba harrastab õppetööväliselt kunsti- või muusika-alast tegevust, sh ka näitekunsti või muud loomingulist tegevust, siis selle võib ära arvestada loovtööna, eraldi midagi uut tegema ei peaks ja õppetöök jääb vaid selle üle grupis arutlemine ja analüüs.

Näiteid ja inspiratsiooni loovtöödeks:

- 1) Oma erialal loodava teenuse või toote visualiseerimine, multimeedia vahenditega esitluse loomine
- 2) Videote salvestamine ja töötlemine
- 3) Oma erialaga seotud performance, näitekunst, heli- ja visuaalkunst
- 4) Kunstiteose taaslavastus
- 5) Õpilaste endi kokkupandud töötuba mõnest loovoskusest oma kaaslastele
- 6) Videolõikude helindamine sobiva muusikaga + selgitused valiku kohta (miks sobib, mida edasi annab). Võimalik kasutada tasuta *stock* materjali või ise nutiseadmega filmida. Ei vaja eritehnikat või -tarkvara, olemas palju tasuta lahendusi (nt PowerDirector).
- 7) Ülesandeid, millest arendada loovprojekte: <https://saaremaavald.github.io/saarlus/teod>

Esitlemise vormid võivad olla erinevad, lähtudes töö iseloomust ja grupiga kokkulepetest.

Õppetöös ja eneseanalüüsis soovitame kasutada *coachivat* lähenemist, kasutades järgnevaid abistavaid küsimusi:

Kui oluline see teema sulle on?

Millal ja kuidas Sa seda teed? *tegevuskava loomine*

Mis õnnestus? Miks?

Mis on takistuseks? Miks?

Mis oleks võinud paremini minna?

Mis abi Sa vajad? Kuidas saan Sind aidata?

Hindamise meetoditeks analüüs, enesehindamine

Õppetöö ja hindamise meetodid

Õppetöö vormidena sobivad nii grupi- kui individuaaltööd, seminarid, praktikumid ja arutelud.

Õppemeetoditena soovitame kasutada arutelu grupis, ajurünnakuid, ümberpööratud klassiruumi, mõttemänge jne.

Hindamise meetoditena soovitame kujundavat hindamist ja enesehindamist.

Ennastjuhtiva õppija arendamiseks sobib hästi *coachiv* lähenemisviis, kus võimalikult palju lastakse õppijatel endil määrata ja valida, mida ja kui palju ta õpib, mil viisil ja kuidas seda ise esitleb ja mõõdab.

Mooduli hinne: arvestuslik.

Lisa 3. Riikliku õppekava kohustuslike üldharidusõpingute moodulite kirjeldused.

Moodul nr 8. Visuaal- ja helikultuur.

		<ul style="list-style-type: none"> koostab perekonna eelarve pereliikmete vajadusi, pere majanduslikku olukorda ja võimalusi arvestades.
8.	Visuaal- ja helikultuur	4EKAP
E esmäärk: õpetusega taotletakse, et õpilane huvitub eesti ja maailma visuaal- ja helikultuurist, väärtustab nende rolli enese ja ühiskonna toimimises ning tunneb rõõmu eneseväljendusest		
Õpiväljundid	Hindamiskriteeriumid	
Õpilane	Õpilane	
1) mõistab kunsti ja muusika rolli ja olulisust enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises	<ul style="list-style-type: none"> jäädvustab enda valitud vahendiga enese igapäevaelu ja ümbritseva keskkonna looduslikku ning inimese loodud visuaal- ja helikultuuri; arutleb loodusliku ning inimese loodud visuaal- ja helikultuuri rolli ja olulisuse üle enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises; 	
2) mõtestab visuaal- ja helikultuuri mitmekesisust Eestis ja maailmas, seostades seda ühiskonna ja tehnoloogia muutumisega ajas	<ul style="list-style-type: none"> selgitab heli- ja visuaalkultuuri mitmekesisust Eesti ja maailma tähtteoste najal kui ajaloolist ja tänapäevast eneseväljendust, kasutades asjakohast põhisonavara; arutleb visuaal- ja helikultuuri muutumise üle ühiskonna ja tehnoloogia muutumise mõjul; 	
3) väljendab end visuaali või heli kaudu loovprojekti, kasutades erinevaid väljendusvahendeid, -tehnikaid ja -vorme	<ul style="list-style-type: none"> rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojekti; esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis; arutleb loova eneseväljenduse olulisuse üle isikliku arengu seisukohast. 	
9.	Kehakultuur	5,5 EKAP
E esmäärk: õpetusega taotletakse, et õpilane on tervislike eluviisidega ja füüsiliselt aktiivne ning omab teadmisi ja oskusi füüsilise, vaimse ja sotsiaalse heaolu hindamiseks ja väärtustamiseks.		
Õpiväljund	Hindamiskriteeriumid	
Õpilane	Õpilane	
1) iseloomustab objektiivselt enda kehalist ja sotsiaalset võimekust ning rakendab tervise edendamiseks	<ul style="list-style-type: none"> seostab erinevaid liikumisviise enesega ning mõistab nende olulisust enesemääratlemise, sotsiaalsete oskuste ja kodanikupädevuse kujunemisel; rakendab enda kehalisi ja sotsiaalseid oskusi, lähtudes omandatust, ning seostab neid enda tervisliku seisundiga, tegutsedes ja liikudes nii individuaalselt kui grupis; osaleb erinevates liikumistegevustes ja mängudes individuaalselt või koos kaaslastega; 	

Lisa 4. Visuaal- ja helikultuuri mooduli rakenduskava

VISUAAL- JA HELIKULTUUR ÕPPEKAVA MOODULITE RAKENDUSKAVA	
Sihtrühm	Kutsekeskhariduse õppekaval õppijad
Õppevorm	Stasionaarne

Mooduli nr	Mooduli nimetus	Mooduli maht	Õpetajad
1	Visuaal- ja helikultuur	4 EKAP	Nimed eemaldatud

Nõuded mooduli alustamiseks: puuduvad

Eesmärk: Õpilane huvitub Eesti ja maailma visuaal- ja helikultuurist; väärtustab nende rolli enese ja ühiskonna toimimises; tunneb rõõmu eneseväljendusest.

<p>Õpiväljundid Õpilane</p> <p>1) mõistab kunsti ja muusika rolli ja olulisust enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises;</p>	<p>Hindamiskriteeriumid Õpilane</p> <p>HKR 1 jäädvustab endavalitud vahendiga enese igapäevaelu ja ümbritseva keskkonna looduslikku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri; HKR 2 arutleb loodusliku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri rolli ja olulisuse üle enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises; HKR 3 osaleb erinevates liikumistegevustes ja mängudes individuaalselt või koos kaaslastega; enesehindamine</p>
<p>2) mõtestab visuaal- ja helikultuuri mitmekesisust Eestis ja maailmas, seostades seda ühiskonna ja tehnoloogia muutumisega ajas;</p>	<p>Hindamiskriteeriumid Õpilane</p> <p>HKR 1 selgitab heli- ja visuaalkultuuri mitmekesisust eesti ja maailma tähtteoste najal kui ajaloolist ja tänapäevast eneseväljendust, kasutades asjakohast põhisoonavara; HKR 2 arutleb visuaal- ja helikultuuri muutumise üle ühiskonna ja tehnoloogia muutumise mõjul;</p>
<p>3) väljendab end visuaali või heli kaudu loovprojektis, kasutades erinevaid väljendusvahendeid, -tehnikaid ja -vorme.</p>	<p>Hindamiskriteeriumid Õpilane</p> <p>HKR 1 rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojektis; HKR 2 esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis; HKR 3 arutleb loova eneseväljenduse olulisuse üle isikliku arengu seisukohast.</p>

	<p>Teema 1 Vanimad kõrgkultuurid ja nende areng kunstis ning muusikas</p> <p>Esimene aasta</p> <p>1 EKP 20 h</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sissejuhatus õppeainesse. Tutvumine. Muusikamängud. Mõistete selgitamine. Miks ja kuidas kunst on tekkinud? Arutelu. 2t 2. Kunstikultuuri üldistava ajatelje koostamine. 2t 3. Lugude ja sümbolite ringlus läbi sajandite. Kunstiteoste analüüsi ja tõlgendamise erinevad meetodid (nt vormiline, märgiline, sotsiaalne). 2t 4. Muusika mõiste, muusika teke ja olemus. Muusika roll vanadel kultuurrahvastel. Muusika väljendusvahendid. Meloodia, rütm, tempo, tämber, dünaamika, harmoonia, vorm, faktuur. 2t 5. Vanimad kõrgkultuurid: Mesopotaamia, Kreeta-Mükeene, Vana-Egiptus, Egeuse- ja Etruski kunst, muusika ja arhitektuur. 2t. 6. Vana-Kreeka kunst: arhitektuur, keraamika, skulptuur. Vana- Kreeka muusika. 2t 7. Vana-Rooma kunst: arhitektuur, maalikunst, skulptuur. Vana - Rooma muusika. 2t 8. Muusika väljendusvahendid. Erinevate rahvaste rahvamuusika, sh rahvatantsuga tutvumine: India, Hiina, Gruusia, Türgi jne. Loovtants. 2t. 9. Teatri olemus ja sünn antiikajast tänaseni. Loovprojekt „Teater muutub ajas“. 2t 10. Inimene kunstis ja muusikas: staatus, suhted, tegevused. Väitlus. 2t
	<p>Iseseisev töö</p> <p>6 tundi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kreeka mustafiguurilise või punasefiguurilise vaasi joonistamine (rasvakriiditöö). 2t

		2. Filmi vaatamine ja kirjalik analüüsimine („Gladiator“). 4t
	Praktiline töö	-
	Hindamismeetodid (ülesanded)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kreeka mustafiguurilise või punasefiguurilise vaasi joonistamine/esitamine. 2. Vaadatud filmi kokkuvõtva analüüsi koostamine/esitamine. 3. Kunstikultuuri üldistava ajatelje eskiisi joonistamine/esitamine. 4. Loovprojekti „Teater muutuv asjas“ koostamine. 5. Õppetundides aktiivne osalemine.
	Hindamine	<p>Hindamine on arvestuslik ja kujundav.</p> <p>Kujundava hindamise käigus kujuneb teema hinne, arvestades õpilase aktiivsust, teadmisi ning loomingulist panust. Lisaks peab õpilane esitama kaks hindelist (A või MA) tööd ning kaks iseseisvalt tehtud tööd.</p> <p>Hindeliste tööde hindamisel lähtutakse mooduli hindamiskriteeriumite põhimõtetest.</p>
	sh hindekriteeriumid	<p>„A“ saamise tingimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● esitab joonistuse „Kreeka vaas“; ● esitab vaadatud filmi sisu kokkuvõtte; ● esitab kunstikultuuri üldistava ajatelje eskiisi; ● osaleb loovprojekti „Teater muutuv asjas“; ● osaleb õppetundides aktiivselt; ● rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojekti; ● esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis.

	Teema 2 Varase keskaja muusika ja	
--	--	--

	<p>kunsti areng modernismini.</p> <p>Teine aasta</p> <p>1 EKP</p> <p>20 tundi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Varakristlik ja varase keskaja kunsti ja muusika areng. Rühmatöö. 2. Bütsantsi ja vanavene kunst. Ettekanne, kompositsioonitöö teostamine. 2t. 3. Romaani ja Gooti kunsti ja muusika areng. Ülevaade arhitektuurist. Maailma kohvik. 2t. 4. Renessanss. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Polüfoonilise muusika areng, ilmalik laul ja seltskonnamuusika, instrumentaalmuusika, reformatsioon ja muutused kirikumuusikas. Žanre tutvustatakse heliloojate loomingust valikuliselt muusika kuulamise kaudu. Maailmakohvik. 2t. 5. Barokk/ Madalmaade barokk/ rockokkoo ajastu suurimad kunstnikud ja muusikud ning nende loominguga tutvumine. Ettekanne. Muusika kuulamine. Virtuaalnäituse külastamine. 2t. 6. Klassitsism ja ampiir ajastute suurimad kunstnikud ja heliloojad. Muusika kuulamine, virtuaalnäituse külastamine. Ettekannete kuulamine. 2t. 7. Romantismi ajastu suurimad kunstnikud ja muusikud ning nende loominguga tutvumine. Paaristöö. 2t. 8. Realism kunstis ja muusikas. Muusikanäited järgmiste heliloojate loomingust: F. Schubert, F. Chopin, F. Liszt, H. Berlioz, G. Verdi, R. Wagner, P. Tšaikovski, J. Sibelius, E. Grieg, R. Strauss. Rühmatöö. 2t. 9. Ajastu kultuurilooline taust ja muusika väljendusvahendid. Soololaul, instrumentaalsed väikevormid, programmiline muusika (sümfooniline poem), lavamuusika (ooper, ballett, operett). Opereti vaatamine, analüüsimine. 2t. 10. Kokkuvõtte loodusmatkal tehtud töödest. Videoklippide ja fotoseeriade vaatamine, analüüsimine. 2t.
	<p>Iseseisev töö</p> <p>6 tundi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õppekäik Ajakeskus Wittenstein tegevusmuuseumisse ja Paide kirikusse. 2. Loodusmatk (loodushelide ja värvide jälgimine) ning lühivideo või fotoseeria tegemine.
	<p>Praktiline töö</p>	<p>-</p>
	<p>Hindamismeetodid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õppetundides aktiivne osalemine 2. Õppekäigul osalemine. 3. Loodusmatkal osalemine, visandi esitamine.
	<p>Hindamine</p>	<p>Hindamine on arvestuslik ja kujundav.</p>

		<p>Kujundava hindamise käigus kujuneb teema hinne, arvestades õpilase aktiivsust, teadmisi ning loomingulist panust. Lisaks peab õpilane esitama ühe hindelise (A või MA) töö (loodusmatkal tehtud lühivideo või fotoseeria presenteerimine). Hindeliste tööde hindamisel lähtutakse mooduli hindamiskriteeriumite põhimõtetest.</p>
	sh hindekriteeriumid	<p>„A“ saamise tingimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● jäädvustab enda valitud vahendiga enese igapäevaelu ja ümbritseva keskkonna looduslikku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri; ● arutleb loodusliku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri rolli ja olulisuse üle enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises; ● osaleb erinevates liikumistegevustes ja mängudes individuaalselt või koos kaaslastega; ● rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojekti; ● esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis; ● arutleb loova eneseväljenduse olulisuse üle isikliku arengu seisukohast; ● esitleb loodusmatkal tehtud lühivideo või fotoseeria.
	<p>Teema 3 Modernistlik kunst ja muusika</p> <p>Kolmas aasta 1 EKP 20 h</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Modernistliku kunsti suunad: impressionism: C. Monet'i, A. Renoiri ja E. Degase loominguga tutvumine. Virtuaalnäituse külastamine. 2t. 2. Muusika 20. ja 21. sajandil. Muusika kuulamine ja muusika saatel liikumine. Rütm ja selle tajumine. Vaba tants. 2t. 3. Neoimpressionism maalikunstis ja skulptuuris. Vormitöö tegemine: „Skulptuur ajas ja ruumis“. Skulptuuri ajalooline tähtsus. 2t. 4. Postimpressionism. Paul Cezanne ja Vinsent van Goghi looming. Juugend stiil. Fovism, ekspressionism. 5. Kubism. P. Picasso elu ja loominguga tutvumine. Virtuaalnäituse külastamine. 2t. 6. Muusika 20. sajandil. Oma ideega sobivate väljendusvahendite valimine ja töö tegemine (joonistus, maal, kollaaž, ruumiline objekt, digitaalne pilt, video, <i>performance</i> jne). 2t. 7. Abstraktsionism. Dadaism. Modernistlik arhitektuur ja tööstusdisain. Sürrrealism. S. Dali loominguga tutvumine. Naivism ja popkunst. Muusika kuulamine. 2t.

		<p>8. Apteeker „Melhiori“ filmi vaatamine-kuulamine ja arutlemine. 2t.</p> <p>9. Reklaam ja kommunikatsioon. Arvutidisain. Arvutigraafika. 2t.</p> <p>10. Erinevate arvutiprogrammide kasutamine kunstis, muusikas (arvutiklass). 2t.</p>
	<p>Iseseisev töö</p> <p>6 tundi</p>	<p>1. Koostab oma lemmikteostest virtuaalse kogu (3 kunstiteost + 3 muusikateost), asetab valitud teosed ja nende autorid „suuremasse pilti“, analüüsid nende suhet vastava ajastu ja teiste autoritega ning esitleb seda.</p> <p>2. Tallinna Vanalinna külastus: tähtsamate kultuuriobjektidega tutvumine. Hilisem arutelu.</p>
	<p>Praktiline töö</p>	-
	<p>Hindamismeetodid</p>	<p>1. Õppetundides aktiivne osalemine</p> <p>2. Õppekäigul osalemine: Tallinna Vanalinna külastamine.</p> <p>3. Oma lemmikteostest virtuaalse kogu (3 kunstiteost + 3 muusikateost) esitlemine.</p>
	<p>Hindamine</p>	<p>Hindamine on arvestuslik ja kujundav. Kujundava hindamise käigus kujuneb teema hinne, arvestades õpilase aktiivsust, teadmisi ning loomingulist panust. Lisaks peab õpilane esitama ühe hindelise (A või MA) töö (virtuaalne kogu lemmikteostest) ning osalema õppekäigul. Hindeliste tööde hindamisel lähtutakse mooduli hindamiskriteeriumite põhimõtetest.</p>
	<p>sh hindekriteeriumid</p>	<p>„A“ saamise tingimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● jäädvustab enda valitud vahendiga enese igapäevaelu ja ümbritseva keskkonna looduslikku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri; ● arutleb loodusliku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri rolli ja olulisuse üle enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises; ● osaleb erinevates liikumistegevustes ja mängudes individuaalselt või koos kaaslastega; ● rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojektis; ● esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis; ● arutleb visuaal- ja helikultuuri muutumise üle ühiskonna ja tehnoloogia muutumise mõjul; ● arutleb loova eneseväljenduse olulisuse üle isikliku arengu seisukohast; ● esitleb on lemmik autorite virtuaalse kogu; ● osaleb õppekäigul; ● osaleb õppetegevuses aktiivselt.

	<p>Teema 4 Visuaal- ja helikultuuri mitmekesisust Eestis</p> <p>Kolmas aasta 1 EKP 20 h</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Eesti impressionistide: A. Laikmaa, A. Vardi looming. Kunstiühing „Pallas“ tegevusega tutvumine. Lühifilmide vaatamine. 2. Eesti skulptorid: August Weizenberg, Amandus Adamson. Skulptuuri tähtsus Eesti kultuuriruumis. Arutelu. Visuaalkultuuri objektide loomine ning virtuaalnäituse külastamine. Ajurünnak. 2t. 3. Eduard Viiraldi loominguga tutvumine. Graafilise töö teostamine. 2t. 4. Arvo Pärdi loominguga tutvumine ja muusika kuulamine. Loovtöö teostamine „Maalimine A. Pärdi muusika saatel“. 2t 5. Eesti rahvakultuuri ja -muusika areng. Eesti laulu- ja tantsupeo traditsiooni jätkumine. Regilaul. Viljandi Folk, muusikafestivalid, rahvamuusika jne. Ülevaade Eesti Kunstimuseumitest. Überpööratud klassiruum. 2t. 6. Eesti filmimuusika ja -kunstiga tutvumine. Ajalooline areng ning tänane päev. Loodusfilm, dokumentaalfilm, mängufilm jne. F. Jüssi elutööga tutvumine. Filmi vaatamine. Analüüsimine. 2t. 7. Televisiooni areng ning tänane päev, sh reklaam, telelavastused, uudistesaadet jne. Analüüsimine. 2t. 8. Eesti visuaal- ja helikultuuri mitmekesisus Eestis võrdluses maailma teiste kultuuridega. Kuidas ühiskonna ja tehnoloogia areng muudab Eesti kultuuri? Rahvatants. Liikumine, kergemate sammude õppimine. 2t. 9. Muusika kuulamine. Tutvumine Eesti moekunstiga, teatrikunstiga, arhitektuuriga ning praktilise töö teostamine „Mood tänasel päeval“. 2t. 10. Digikunstiga tutvumine. Plakati kujundamine. Esitluse esitamine. 2t.
	<p>Iseseisev töö 6 tundi</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Esitluse koostamine ja esitlemine: õpilase poolt valitud Eesti visuaal- või helikultuuri teemal, kasutades audio- visuaalset esitlust võimaldavaid IKT vahendeid. 2. Õppekäik Paide Muusika- ja Teatrimajja.
	<p>Praktiline töö</p>	<p>-</p>
	<p>Hindamismeetodid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Õppetundides aktiivne osalemine 2. Õppekäigul osalemine: Paide Muusika ja Teatrimaja külastamine.. 3. Esitluse koostamine ja esitlemine.
	<p>Hindamine</p>	<p>Hindamine on arvestuslik ja kujundav.</p>

		Kujundava hindamise käigus kujuneb teema hinne, arvestades õpilase aktiivsust, teadmisi ning loomingulist panust. Lisaks peab õpilane esitama ühe hindelise (A või MA) töö (esitluse koostamine ja esitlemine) ning osalema õppekäigul. Hindeliste tööde hindamisel lähtutakse mooduli hindamiskriteeriumite põhimõtetest.
	sh hindekriteeriumid	<p>„A“ saamise tingimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • jäädvustab enda valitud vahendiga enese igapäevaelu ja ümbritseva keskkonna looduslikku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri; • arutleb loodusliku ning inimloodud visuaal- ja helikultuuri rolli ja olulisuse üle enese, kogukonna ja ühiskonna toimimises; • rakendab erinevaid vahendeid, tehnikaid ja vorme tunnete, mõtete ja kogemuste väljendamiseks loovprojektis; • esitab ja põhjendab loova eneseväljenduse ideed, protsessi ja tulemust üksi või grupis; • selgitab heli- ja visuaalkultuuri mitmekesisust eesti ja maailma tähtteoste najal kui ajaloolist ja tänapäevast eneseväljendust, kasutades asjakohast põhisoonavara; • arutleb visuaal- ja helikultuuri muutumise üle ühiskonna ja tehnoloogia muutumise mõjul; • arutleb loova eneseväljenduse olulisuse üle isikliku arengu seisukohast; • koostab esitluse ja kannab ette; • osaleb õppekäigul; • osaleb õppetegevuses aktiivselt.
Mooduli õppemeetodid	Loeng, vestlusring, õppekäik, praktiliste ülesannete teostamine, mõttemängud, ajurünnakud, tagurpidi klassiruum, maailmakohvik, õpiring, individuaaltöö, paaris ja/või rühmatöö, leia õige, täida lüngad, täida tabel, vii kokku lausepooled, milline ei sobi, lõpeta lause, vii kokku pildiga, asenda väljend sünonüümiga, mõistekaart, veebipõhised õppemängud, esitus, intervjuu, videod, draama, uurimus, väitlus, dialoog, analüüs, tõlgendamine, näidete toomine, ümber korrastamine, seostamine, pildi kirjeldamine, refleksioon, seisukohtade põhjendamine ja arvamuse avaldamine, virtuaalnäituste külastamine jne.	
Mooduli hindamine	Hindamine on arvestuslik ja kujundav.	
Mooduli kokkuvõtva hinde kujunemine	Teemade hindamisel lähtutakse mooduli õpiväljunditest ja hindamiskriteeriumitest. Mooduli kokkuvõttev hinne kujuneb moodulite hindamiskriteeriumitest.	
Sh hindekriteeriumid	<p>„A“ saamise tingimus:</p> <ul style="list-style-type: none"> • õpilane on saavutanud kõik õpiväljundid vähemalt lävendi tasemel; • on olnud õppetöös aktiivne, teadlik ja loov; • on osalenud kõigil õppekäikudel ning esitanud ettenähtud tööd. 	

<p>Õppematerjalid</p>	<p>Kangilaski, J., (2003) Kunstikultuuri ajalugu 10.-12.klassile Lord, M., Snelson, J. (2009) Muusika ajalugu antiikajast tänapäevani, Koolibri Siitan, T., Sepp, A. (2016) Muusikaõpik gümnaasiumile I, Avita Garšnek, I., Särg, T., Sepp, A. (2022) Muusikaõpik gümnaasiumile II. 19. sajandi muusika. Eesti muusika kujunemine Avita Garšnek, I., Sang, J., Nestor, S., Lükk-Raudsepp, K. (2016) Muusikaõpik gümnaasiumile III. 20. sajandi muusika ja Eesti nüüdislooming, Avita Kull, I., Tuisk, O., (1982) Muusikaajalugu. Valgus Jürisson, J., (1961) Vanast muusikast. Eesti Riiklik Kirjastus Kaarlep, A., (2007) Eesti Muusikalugu. Kunstmuusika. Talmar ja Kaalep Leesi, L., (2001) Kunstilugu koolidele. Avita Abiline, S., Vihterpal, K., (2020) Kunst ja visuaalkultuur 20. ja 21. sajandil. Kunstiajalugu gümnaasiumile. II osa. Maurus https://kunstiabi.weebly.com/ https://www.opiq.ee/ Õpetaja koostatud PowerPoint esitlused üldise kunstiajaloo kuulsamate teostest, kaasaegsest kunstist. Näiteid YouTubest erinevate vahendite ja tehnikate kasutamisest. Muuseumite virtuaaltuurid erinevate ajastute või kultuuride omandamiseks: https://upgradedpoints.com/travel/best-virtual-museum-tours/ Google art https://artsandculture.google.com/</p>
------------------------------	---

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Liina Tamme,

1. Annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Visuaal- ja helikultuuri mooduli õpetajate hoiakud kutsehariduse reformi rakendumisel“, mille juhendaja on Piret Viirpalu, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Liina Tamme 14.05.2026